KUMAR BHASKAR VARMA SANSKRIT AND ANCIENT STUDIES UNIVERSITY

NAMATI, NALBARI, ASSAM -781337

FOUR YEAR UNDERGRADUATE PROGRAMME
SYLLABUS (NEP, 2020 Structured)

DEPARTMENT OF SANSKRIT (SAHITYA)

KUMAR BHASKAR VARMA SANSKRIT AND ANCIENT STUDIES UNIVERSITY

FOUR YEAR UNDERGRADUATE PROGRAMME
SYLLABUS (NEP, 2020 Structured)

DEPARTMENT OF SANSKRIT (SAHITYA)

Academic Level	Semester	Major (60/80)	Minor (24/32)	IDC (9)	AEC (13)	VAC (6)	SEC (10)	Field Work/Project/Internship (4/12)	Total Credit
	I	DSC 1 (4 credits) संस्कृतभाषाज्ञानं नीतिकथाश्च (Major) (UGSSDS101)	DSE 1 (4 credits) संस्कृतसाहित्य-परिचयः(forSVS,SD,VY) (UGSSDE102)	IDC 1 (3) History of Sanskrit Literature संस्कृतसाहित्यस्ये-तिहासः१ (for PSC, ED, PHL,ASM) (UGSSID103)	Gen Eng (3) L1	EVS (3)	Information Technology -3		20
	II	DSC 2 (4) संस्कृतसाहित्य-परिचयः (Major) (UGSSDS201)	DSE 2 (4 CREDITS) लौकिकसंस्कृत-साहित्यम् (for SVS,SD,VY) (UGSSDE202)	IDC 2 (3) History of Sanskrit Literature (संस्कृतसाहित्य-स्येतिहासः२) (for PSC, ED, PHL,ASM) (UGSSID203)	MIL (3) L2/ संस्कृत-भाषाप्रवेशः /शास्त्र-परिचयः/ Assamese/ English	Introduction to Yoga (3)	Communicative Sanskrit प्रायोगिक-संस्कृतम् -3 (UGSSSE204)		20
Level 5	Exit 1	UG Certificate Programme							40
	III	DSC 3 लौकिकसंस्कृत-साहित्यं पाणिनीय-व्याकरणं च 4 (Major) (UGSSDS301)	DSE 3 (4 CREDITS) संस्कृतमहाकाव्य-साहित्यम् forSVS,SD,VY (UGSSDE303)	IDC 3 (3) History of Sanskrit Literature of Assam (असमप्रदेशस्य संस्कृतसाहित्येति हासः) (for PSC, ED, PHL, ASM) (UGSSID304)	Life Skills for All (2) /L3/		Cyber Security (3)		20
		DSC 4 (4) संस्कृतमहाकाव्य-साहित्यम् (Major) (UGSSDS302)							
	IV	DSC 5 (4) नाट्यसाहित्यम् १ (Major) (UGSSDS401)	DSE 4 (4) नाट्यसाहित्यम् १ (for SVS,SD,VY) (UGSSDE405)		Spoken English (4)				20
		DSC 6 (4) संस्कृतकाव्य-शास्त्रम्-१ (Major) (UGSSDS402)							
		DSC 7 (4) आधुनिकसंस्कृत-साहित्यम् (Major) (UGSSDS403)							
		DSC 8 (4) प्राचीनभारतीय-गद्यसाहित्यम् (Major) (UGSSDS404)							
Level 6	Exit 2	UG Diploma Programme							80
	V	DSC 9 (4) संस्कृतकाव्य-शास्त्रम्-२ (Major) (UGSSDS501)	DSE 5 (4) संस्कृतकाव्य-शास्त्रम्-१ forSVS,SD,VY (UGSSDE505)						20

HOD
SANSKRIT (SAHITYA)
KBVS & ASU

		DSC 10 (4) संस्कृतकाव्य-शास्त्रम् ३ Major (UGSSDS502)							
		DSC 11 (4) नाट्यसाहित्यम् २ (Major) (UGSSDS503)							
		DSC 12 (4) INTERNSHIP (UGSSDS504)							
	VI	DSC 13(4) संस्कृतकाव्य-शास्त्रं छन्दशास्त्रञ्च (Major) (UGSSDS601)	DSE 6 (4) नाट्यसाहित्यम् २ (for SVS,SD,VY) (UGSSDE605)						20
		DSC 14 (4) नाट्यसाहित्यम् ३ (Major) (UGSSDS602)							
		DSC 15 (4) भारतीयवैज्ञानिक-साहित्यम् (Major) (UGSSDS603)							
		DSC 16 (4) महाकाव्य-साहित्यम् २ (Major) (UGSSDS604)							
Level 7	**Exit 3**	**UG Degree Programme**							**120**
FYUGP with HONOURS	VII	DSC 17(4) खण्डकाव्यं महाकाव्यं छन्दशास्त्रञ्च (UGSSDS 701/SSTYPG 101)	DSE -7 (4) भारतीयवैज्ञानिक साहित्यम् (UGSSDE 705/SSTYPG105)					)	20
		DSC 18 (4) संस्कृतालङ्कारशास्त्रम् -१ (UGSSDS 702/SSTYPG 102)							
		DSC 19(4) संस्कृतदृश्यकाव्यम्-१ (UGSSDS 703/SSTYPG 103)							
		DSC 20(4) गवेषणापद्धतिः (UGSSDS 704/SSTYPG 104)							
	VIII	DSC 21 (4) नाट्यशास्त्रीयतत्त्वानि	DSE -8 (4) नाट्यसाहित्यम् -३ (UGSSDE 805/SSTYPG205)						20

HOD
SANSKRIT (SAHITYA
KBVS & ASU

K. L. Atreya

D. Bai

R Sarma

K. Shukla

		(UGSSDS 801/SSTYPG 201)							
		DSC 22(4) अर्वाचीनसंस्कृत-साहित्यम् (UGSSDS 802/SSTYPG 202)							
		DSC 23(4) संस्कृतालङ्कारशास्त्रम् - २ (UGSSDS 803/SSTYPG 203)							
		DSC 24(4) क्षेत्राध्ययनम्/ प्रकल्पसंरचना (UGSSDS 804/SSTYPG 204)							
									160
Level 7	Exit 3	UG Degree Programme							120
FYUGP with HONOURS AND RESEARCH	VII	DSC 16(4) खण्डकाव्यं महाकाव्यं छन्दशास्त्रञ्च (UGSSDS 701/SSTYPG 101)	DSE -7 (4) भारतीयवैज्ञानिक साहित्यम् (UGSSDE 705/SSTYPG105)					)	20
		DSC 17 (4) संस्कृतालङ्कारशास्त्रम् -१ (UGSSDS 702/SSTYPG 102)							
		DSC 18(4) संस्कृतदृश्यकाव्यम्-१ (UGSSDS 703/SSTYPG 103)							
		DSC 19(4) गवेषणापद्धतिः (UGSSDS 704/SSTYPG 104)							
	VIII	DSC 20(4) नाट्यशास्त्रीयतत्त्वानि (UGSSDS 801/SSTYPG 201)	DSE -8(4) नाट्यसाहित्यम् -३ (UGSSDE 805/SSTYPG205)						20

HOD
SANSKRIT (SAHITYA
KBVS & ASU

		DSC 21(12) क्षेत्राध्ययनम्/प्रक ल्पसंरचना UGSSDS/ PRO							
									160

Chairperson, B.O.S
HOD
SANSKRIT (SAHITYA)
KBVS & ASU

संस्कृतसाहित्यविभागः

चतुर्वर्षीयस्नातकपाठ्यक्रमः

प्रथमषाण्मासिकः

(UGSSDS101) DSC1 संस्कृतभाषाज्ञानं नीतिकथाश्च क्रेडिट-4 अङ्काः-60

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- अनेन छात्राणां संस्कृतभाषणस्य लेखनस्य च कौशलवृद्धि-
  र्भविष्यति।

➢ कोमलमतीनां छात्राणां कथामाध्यमेन मनोरञ्जनपूर्वकं राजनीतेः समाजव्यवहारस्य सामाजिकमूल्यस्य चरित्रनिर्माणस्य च शिक्षणम् ।

पाठ्यविषया:-

- **शब्दरूपपरिचय:**
- **धातुरूपपरिचय:**
- **नित्यव्यवहार्यशब्दपरिचय:**
- **पञ्चतन्त्रकथा: (अपरीक्षितकारकम्)** - १.ब्राह्मणी-नकुल-कथा,२.सिंहकारक-मूर्खब्राह्मण-कथा,३.मत्स्य-मण्डूक-कथा,४.सोमशर्मपितृ-कथा,५.अन्धक-कुब्जक-त्रिस्तनी-कथा,६.भारुण्डपक्षि-कथा)

अधिगम-परिणामा:- (Learning Outcomes)

➢ अनेन छात्राणां शब्दरूपाणां ज्ञानं भवति।

➢ अनेन छात्राणां धातुरूपाणां ज्ञानं भवति।

➢ संस्कृतभाषायाः नित्यव्यवहार्यशब्दानां परिचयो भवति।

➢ छात्राःकथामाध्यमेन नीतियुक्तानि वचनानि ज्ञात्वा स्वजीवने अङ्गीकरिष्यन्ति ।

सहायकग्रन्था: –

➢ रूपचन्द्रिका, सम्पादकः ब्रह्मानन्द त्रिपाठी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन , वाराणसी ।

➢ संस्कृतव्याकरण-प्रवेशिका, बाबुराम सक्सेना, रामनारायणलाल प्रह्लाददास, एलहाबाद ।

➢ रूपशुद्धिः, जनार्दन हेगडे, संस्कृतभारती, बेङ्गलुरू ।

➢ धातुरूपनन्दिनी, जनार्दन हेगडे, संस्कृतभारती, नवदेहली ।

➢ संस्कृत-व्यवहार-साहस्त्री, संस्कृतभारती देहली, संस्कृतभारती

➢ चित्रमयः पदकोषः, राधाकृष्णभट्टः, संस्कृतभारती,बेङ्गलुरू ।

➢ पञ्चतन्त्रम्, प्रो० बालशास्त्री, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।

➢ पञ्चतन्त्रम्, प्रो० शिवराम शर्मा, शारदा संस्कृत संस्थान, वाराणसी ।

(UGSSDE102)DSE1 संस्कृतसाहित्यपरिचय: क्रेडिट – 4, अङ्का:– 60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि (Course Objectives)

- आदिकाव्यरामायणस्य महाभारतस्य च परिचयो भविष्यति।
- पुरणसाहित्यस्य परिचयप्रदानम्।
- नीतिशतकस्य विषये परिचयप्रदानम्।

पाठ्यविषयाः -

- **रामायणस्य परिचयः**
- **महाभारतस्य परिचयः**
- **पुराणसाहित्यस्य परिचयः**
- **नीतिशतकम् (निर्वाचिताः २० श्लोकाः)**

अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः।
ज्ञानलबदुर्विदग्धं ब्रह्माऽपि तं नरं न रञ्जयति ॥३॥

शक्यो वारयितुं जलेन हुतभुक् छत्त्रेण सूर्यातपो
नागेन्द्रो निशिताङ्कुशेन समदो दण्डेनगो गर्दभौ।
व्याधिर्भेषजसङ्ग्रहैश्च विविधैर्मन्त्रप्रयोगैर्विषं
सर्वस्यौषधमस्ति शास्त्रविहितं मूर्खस्य नास्त्यौषधम् ॥११॥

साहित्यसङ्गीतकलाविहीनः साक्षात्पशुः पुच्छविषाणहीनः।
तृणं न खादन्नपि जीवमानस्तदुर्भागधेयं परमं पशूनाम्
॥१२॥

येषां न विद्या न तपो न दानं ज्ञानं न शीलं न गुणो न धर्मः।
ते मर्त्यलोके भुवि भारभूता मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति ॥१३॥

केयूराणि न भूषयन्ति पुरुषं हारा न चन्द्रोज्ज्वला
न स्नानं न विलेपनं न कुसुमं नालङ्कृता मूर्धजाः।
वाण्येका समलङ्करोति पुरुषं या संस्कृता धार्यते
क्षीयन्ते खलु भूषणानि सततं वाग्भूषणं भूषणम् ॥१९॥

विद्या नाम नरस्य रूपमधिकं प्रच्छन्नगुप्तं धनं
विद्या भोगकरी यशः सुखकरी विद्या गुरूणां गुरुः ।
विद्या बन्धुजनो विदेशगमने विद्या परा देवता
विद्या राजसु पूज्यते न तु धनं विद्याविहीनः पशुः ॥२०॥

जाड्यं धियो हरति सिञ्चति वाचि सत्यं मानोन्नतिं दिशति
पापमपाकरोति ।
चेतः प्रसादयति दिक्षु तनोति कीर्तिं सत्सङ्गतिः कथय कि न करोति
पुंसाम् ॥२३॥

प्रारभ्यते न खलु विघ्नभयेन नीचैः प्रारभ्य विघ्नविहता विरमन्ति
मध्याः ।
विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः प्रारब्धमुत्तमजना न
परित्यजन्ति ॥२७॥

परिवर्तिनि संसारे मृतः को वा न जायते ।
स जातो येन जातेन याति वंशः समुन्नतिम् ॥३२॥

सिंहः शिशुरपि निपतति मदमलिनकपोलभित्तिषु गजेषु ।
प्रकृतिरियं सत्त्ववतां न खलु वयस्तेजसो हेतुः ॥३८॥

तानीन्द्रियाण्यविकलानि तदेव नाम सा बुद्धिरप्रतिहता वचनं तदेव ।
अर्थोष्मणा विरहितः पुरुषः क्षणेन सोऽप्यन्य एव भवतीति
विचित्रमेतत्॥४०॥

दानं भोगो नाशस्तिस्रो गतयो भवन्ति वित्तस्य ।
यो न ददाति न भुङ्क्ते तस्य तृतीया गतिर्भवति ॥४३॥

दुर्जनः परिहर्तव्यो विद्ययालङ्कृतोऽपि सन् ।
मणिना भूषितः सर्पः किमसौ न भयङ्करः ॥५३॥

जाड्यं ह्रीमति गण्यते व्रतरुचौ दम्भः शुचौ कैतवं
शूरे निर्घणता मुनौ विमतिता दैन्यं प्रियालापिनि ।
तेजस्विन्यवलिप्तता मुखरता वक्तर्यशक्ति. स्थिरे
तत्को नाम गुणो भवेत् स गुणिनां यो दुर्जनैर्नाङ्कितः ॥५४॥

विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा सदसि वाक्पटुता युधि विक्रमः ।
यशसि चाभिरुचिर्व्यसनं श्रुतौ प्रकृतिसिद्धमिदं हि महात्मनाम् ॥६३॥

भवन्ति नम्रास्तरवः फलोद्गैर्नवाम्बुभिर्दूरविलम्बिनो घनाः ।
अनुद्धताः सत्पुरुषाः समृद्धिभिः स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ॥७१॥

श्रोत्रं श्रुतनैव न कुण्डलेन दानेन पाणिर्न न तु कङ्कणेन ।
विभाति कायः करुणापराणां परोपकारैर्न तु चन्दनेन ॥७२॥

पापान्निवारयति योजयते हिताय गुह्यं निगूहति गुणान् प्रकटीकरोति ।
आपगतं च न जहाति ददाति काले सन्मित्रलक्षणमिदं निगदन्ति सन्तः
॥७३॥

पद्माकरं दिनकरो विकचोकरोति चन्द्रो विकासयति कैरवचक्रवालम् ।
नाभ्यर्थितो जलधरोऽपि जलं ददाति सन्तः स्वयं परहिते विहिताभियोगाः
॥७४॥

आलस्य हि मनुष्याणां शरीरस्थो महान् रिपुः ।
नास्त्युद्यमसमो बन्धुः कुर्वाणो नावसीदति ॥८६॥

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

- छात्राः आर्षकाव्ययोः रामायण-महाभारतयोः परिचयं लभन्ते ।
- छात्राः पुराणसाहित्यस्य विषये ज्ञास्यन्ति ।

➢ नीतिश्लोकानां माध्यमेन छात्राः नीतिज्ञानं मानवीयमूल्यानि च समाहरन्ति ।

सहायकग्रन्थाः –

➢ संस्कृत वांग्मय का बृहद् इतिहास (आर्षकाव्य रामायण तथा महाभारत), सम्पादक-पद्मभूषण आचार्य बलदेव उपाध्याय,उत्तर प्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ।

➢ पुराणसाहित्यादर्श,,डॉ० बृजेशकुमारशुक्लः, न्यू भारतीय बुक कार्पोरेशन,दिल्ली।

➢ पुराणपर्यालोचनम्, डॉ.श्रीकृष्णामणित्रिपाठी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

➢ बालकाण्ड(मूलरामायणम्),डॉ उषा शर्मा,जगदिश संस्कृत पुस्तकालय,जयपुर

➢ बाल्मीकिरामायणम्, जि.चि. जाह्ला, अरियान्तेल इण्ष्टिटिउट, बरोदा ।

➢ नीतिशतकम् ,स्वामी प्राख प्रज्ञानन्दा सरस्वाती,चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी।

(UGSSID103) IDC1–संस्कृतसाहित्यस्येतिहासः१ क्रेडिट -3,

अङ्काः-60

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि (Course Objectives)

➢ आदिकाव्यस्य रामायणस्य परिचयो भवति ।

➢ कालिदासस्य नाट्यग्रन्थानां परिचयो भवति।

➢ प्राचीनभारतस्य धर्मव्यवस्था, ऐतिहासिक अवस्था, साहित्यादीनां ज्ञानं नाट्यग्रन्थाध्ययनेन सम्भवति ।

➢ बाणभट्टस्य त्रिविक्रमभट्टस्य च रचनाशौलीविषये ज्ञानवर्धनम्।

➢ चम्पूसाहित्यस्य सम्यक्ज्ञानप्रदानम्।

पाठ्यविषयाः

1. **पद्यकाव्यम्**(आर्षकाव्यम्)
2. **नाट्यसाहित्यम्** – (नाटकस्य उत्पत्ति-विकाशपरम्परा)

3. गद्यसाहित्यम्– (बाण-सुबन्धु-दण्ड्यादीनां गद्यकाव्यानां परिचयः)

4. चम्पूकाव्यम्-(नलचम्पू-रामायणचम्पू-यशस्तिलकचम्पूनां परिचयः)

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

1. छात्रेषु जीवनोपयोगिनैतिकमूल्यानां विकासकरणम् ।
2. छात्राः अभिज्ञानशाकुन्तलनाटकेन दुष्यन्त-शकुन्तलाप्रणयवर्णना विषये ज्ञातुं शक्यते
3. हर्षचरितम् इति गद्यसाहित्यस्य माध्यमेन प्राचीनभारतस्य इतिहासः,राज्ञःहर्षवर्धनस्य वीरगाथा, तदानीन्तनशासनपद्धतिश्च ज्ञातुं शक्यते।
4. चम्पूसाहित्यपठनेन चम्पूसाहित्यस्य शौलीज्ञानं गद्यपद्यमयसाहित्यस्य रसास्वादनं च भवति।

सहायकग्रन्थाः

1. मूलरामायणम्, व्याख्याकारः- डां. मधुर लता द्विवेदी, युवराज पब्लिकेशन्स्,आगरा ।
2. महाभारत (पञ्चम खण्ड) शान्तिपर्व, पण्डित रामनारायणदत्त शास्त्री, गीताप्रस,गौरखपुर ।
3. संस्कृतसाहित्येतिहासः ,रामचन्द्रमिश्र, चौखम्बाविद्याभवन, वाराणसी।
4. संस्कृतसाहित्येतिहासः,आचार्य लोकमणि दाहालः,चौखम्बाकृष्णदास अकादमी, वाराणसी।

(UG……104)AEC –1 General English –L-1 Cradit-3

(US……105)VAC –1 EVS Cradit-3

SEC 1 – Information Technology क्रेडिट –3,अङ्काः 60

द्वितीयषाण्मासिकः

(UGSSDS201) DSC 2 – संस्कृतसाहित्यपरिचयः क्रेडिट – 4 अङ्काः– 60

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- छात्राणां संहिता-ब्राह्मण-आरण्यक-वेदांगादीनां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति ।
- अनेन छात्राणां भारतीयदर्शनस्य ज्ञानं भविष्यति ।
- आदिकाव्यरामायणस्य महाभारतस्य च परिचयो भविष्यति ।

पाठ्यविषयाः -

- **वैदिकसाहित्यस्य परिचयः**–(वेदानाम् , ब्राह्मणग्रन्थानाम्,आरण्यकाणाम्,उपनिषदाम् , वेदाङ्गानां च परिचयः)
- **दर्शनशास्त्र-परिचयः** - (आस्तिकदर्शनानां नास्तिकदर्शनानां च परिचयः)
- **आर्षकाव्ययोः परिचयः**–(रामायणमहाभारतयोः)
- **पुराणसाहित्यस्य परिचयः**–(पुराणलक्षणम् अष्टादशमहापुराणानां सक्षिप्तपरिचयश्च)

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

- अनेन छात्राणां वैदिकसाहित्यस्य विषये ज्ञानं भवति ।
- छात्राणां दर्शनशास्त्रस्य विषये ज्ञानं भवति ।
- छात्राः आर्षकाव्ययोः रामायण-महाभारतयोः परिचयं लभन्ते ।
- छात्राः पुराणसाहित्यस्य विषये ज्ञास्यन्ति ।

सहायकग्रन्थाः –

- वैदिक वाङ्गमय का इतिहास,सी.वी, वैद्य, परिमल पाब्लिकेशन्स, दिल्ली ।
- वैदिकसाहित्येइतिहास- सोपानम् , आचार्य शिवप्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।
- दर्शनशास्त्रस्येतिहासः, डॉ.शशिबालागौडः,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।
- भारतीय दर्शन शास्त्र का इतिहास, डॉ. देवराज ओर डॉ. रमानंन्द तिवारी, हिन्दुस्तानी एकेडेमी, इलाहाबाद ।
- संस्कृत वांग्मय का बृहद् इतिहास (आर्षकाव्य रामायण तथा महाभारत), सम्पादक-पद्मभूषण आचार्य बलदेव उपाध्याय,उत्तर प्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ।
- पुराणसाहित्यादर्श,,डॉ० बृजेशकुमारशुक्लः, न्यू भारतीय बुक कार्पोरेशन,दिल्ली।
- पुराणपर्यालोचनम्, डॉ.श्रीकृष्णामणित्रिपाठी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।

(UGSSDE202) DSE 2 लौकिकसंस्कृतसाहित्यम् क्रेडिट-4 अङ्काः –60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि (Course Objectives)

- अनेन छात्राणां पद्य-गद्य-नाट्यसाहित्यानां ज्ञानं भविष्यति।

➢ कोमलमतीनां छात्राणां कथामाध्यमेन मनोरञ्जनपूर्वकं राजनीतेः समाजव्यवहारस्य सामाजिकमूल्यस्य चरित्रनिर्माणस्य च शिक्षणम्।

पाठ्यविषयाः

- **पद्यसाहित्यम्**–(महाकाव्यलक्षणम् , खण्डकाव्यलक्षणम् , पञ्चमहाकाव्यानां परिचयः)
- **गद्यसाहित्यम्**-(बाण-सुबन्धु-दण्ड्यादीनां गद्यकाव्यानां परिचयः)
- **नाट्यसाहित्यम्**–(नाटकस्योत्पत्ति-विकाशपरम्परा भास-कालिदास-भवभूत्यादीनां परिचयश्च)
- **कथासाहित्यम्**–(पञ्चतन्त्र-हितोपदेशयोः परिचयः)

अधिगम-परिणामाः- (LearningOutcomes)

➢ अनेन छात्राः संस्कृतपद्यसाहित्यस्य विषये ज्ञानं लभन्ते।
➢ संस्कृतनाट्यसाहित्यस्य विषये ज्ञानं लभन्ते।
➢ संस्कृतगद्यसाहित्यस्य विषये ज्ञानं लभन्ते।
➢ छात्राः कथामाध्यमेन नीतियुक्तानि वचनानि ज्ञात्वा स्वजीवने अङ्गीकरिष्यन्ति।

सहायकग्रन्थाः –

➢ A Concise History of Sanskrit Literature ,MLBD,Gaurinath Shastri
➢ संस्कृतसाहित्येतिहासः ,रामचन्द्रमिश्र, चौखम्बाविद्याभवन, वाराणसी।
➢ संस्कृतसाहित्येतिहासः,आचार्य लोकमणि दाहालः,चौखम्बाकृषणदास अकादमी, वाराणसी।
➢ संस्कृत साहित्य का इतिहास, डाँ. उमाशङ्कर शर्मा, चौखम्बा भारती अकादमी, वाराणसी।
➢ संस्कृत निबन्ध मकरन्दः, डाँ.विजय शंकर पाण्डेयः,डाँ.जमुना पाठकः, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वराणसी।

- सस्कृतसाहित्येतिहास-कुञ्चिका, आचार्य परमानन्द शास्त्री, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- पञ्चतन्त्रम्, प्रो० बालशास्त्री, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- पञ्चतन्त्रम्, प्रो० शिवराम शर्मा, शारदा संस्कृत संस्थान, वाराणसी।

(UGSSID203) IDC2 – संस्कृतसाहित्यस्येतिहासः२ क्रेडिट –3 अङ्काः60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि(Course Objectives)

- रघुवंश-कुमारसम्भव-कीरातार्जुनीय - शिशुपालवध-नैषधीयचरितादीनां पञ्चमहाकाव्यानां परिचयो भवति।
- भासस्य कृतिविषये ज्ञातुं शक्यते।
- पुराणसाहित्यस्य विषये ज्ञानं प्राप्यते।
- रसालंकारध्वन्यादीनां षड्सम्प्रदायानां विषये ज्ञानं भवति।

पाठ्यविषयाः

1. **पद्यसाहित्यस्य परिचयः** -(महाकाव्यलक्षणं, खण्डकाव्यलक्षणम् , पञ्चमहाकाव्यानां परिचयः)
2. **प्रमुखसंस्कृतनाट्यग्रन्थानां परिचयः** - भास-कालिदासभवभूत्यादीनां नाटकानां परिचयः)
3. **पुराणसाहित्यस्य परिचयः** (पुराणलक्षणम्, अष्टादशमहापुराणानां सक्षिप्तपरिचयश्च)
4. **संस्कृतालंकारशास्त्रेतिहासः**- (षट्सम्प्रदायाः)

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

1. छात्राणां महाकाव्यपाठे अभिरुच्युत्पादनं करोति।
2. अनेन काव्यशास्त्रपरम्परा, विविधकाव्यलक्षण- काव्य प्रयोजनादिविषयाणां ज्ञानलाभाय छात्राः सक्षमाः भवन्ति।
3. मानसिकचिन्तादूरीकरणाय नाट्यसाहित्यं महौषधत्येन कार्यं करोति।

सहायकग्रन्थाः

- A Concise History of Sanskrit Literature , MLBD, Gaurinath Shastri
- संस्कृतकाव्यशास्त्रेतिहासः , आचार्यजगदीशचन्द्रमिश्र।
- संस्कृतसाहित्येतिहासः ,रामचन्द्रमिश्र, चौखम्बाविद्याभवन, वाराणसी।
- संस्कृतसाहित्येतिहासः,आचार्य लोकमणि दाहालः,चौखम्बाकृषणदास अकादमी, वाराणसी।

AEC2MILL2/संस्कृतभाषाप्रवेशः/शास्त्रपरिचयः/Assamese/EnglishCradit-3

VAC -2 Introduction to Yoga Cradit-3

(UGSSSE204) SEC 2 प्रायोगिकसंस्कृतम् २ क्रेडिट-3 अङ्काः - 60

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि (Course Objectives)

- लिप्यन्तरण-पत्रलेखन-वार्तालेखन-अनुच्छेदलेखनादिषु दक्षताप्रदानम् ।
- संस्कृतानुवादकौशलप्रदानम् ।

पाठ्यविषयाः

- **सम्भाषणम्**
- **बोधनपरीक्षणम्**
- **अनुच्छेदलेखनम्**
- **लिप्यन्तरणम्**
- **पत्रलेखनं वार्तालेखनञ्च**

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

- छात्राः व्यवहारिकभाषारूपेण संस्कृतमेव व्यवहर्तुं शक्नुवन्ति ।
- वार्तालेखने पत्रलेखने अनुच्छेदलेखने कथालेखने च नैपुण्यं प्राप्नुवन्ति ।

➢संस्कृतानुवादकौशलं प्राप्य अनुवादकर्मणि उद्योगावसरं प्राप्तुं समर्थाः भवन्ति।

सहायकाग्रन्थाः –

1. संस्कृतव्याकरणचन्द्रिका -लेखक– दयानन्द झा ,प्रकाशकः– चौखम्बा सुरभारती प्रकाशनम् ,वाराणसी।
2. भाषाप्रवेशः -प्रकाशकः –संस्कृतभारती।
3. अभ्यासदर्शिनी -प्रकाशकः – संस्कृतभारती।

तृतीयषाण्मासिकः

(UGSSDS301) DSC 3 –लौकिकसंस्कृतसाहित्यं पाणिनीयव्याकरणञ्च
क्रेडिट –4, अङ्काः –60

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- अनेन छात्राणां पद्य-गद्य-नाट्यसाहित्यानां ज्ञानं भविष्यति।
- अनेन छात्रैः लघुसिद्धान्तकौमुद्याः संज्ञाप्रकरणस्य विषये ज्ञातुं शक्यते।

पाठ्यविषयाः

- **पद्यसाहित्यम्** (महाकाव्यलक्षणम् , खण्डकाव्यलक्षणम् ,पञ्चमहाकाव्यानां परिचयः)
- **गद्यसाहित्यम्** (बाण-सुबन्धु-दण्डादीनां गद्यकाव्यानां परिचयः)
- **नाट्यसाहित्यम्**– (संस्कृतसाहित्यस्य प्रमुखनाट्यग्रन्थानां परिचयः)
- **लघुसिध्यान्तकौमुदी**(संज्ञाप्रकरणम्)

अधिगम-परिणामाः- (LearningOutcomes)

- अनेन छात्राः संस्कृतपद्यसाहित्यस्य विषये ज्ञानं लभन्ते।
- संस्कृतनाट्यसाहित्यस्य विषये ज्ञानं लभन्ते।

- संस्कृतगद्यसाहित्यस्य विषये ज्ञानं लभन्ते।
- पाणिनीयव्याकरणस्य संज्ञाप्रकरणस्य विषये ज्ञानं लभन्ते।

सहायकग्रन्थाः –

- A Concise History of Sanskrit Literature ,MLBD,Gaurinath Shastri
- संस्कृतसाहित्येतिहासः,रामचन्द्रमिश्र ,चौखम्बाविद्याभवन ,वाराणसी।
- संस्कृतसाहित्येतिहासः,आचार्य लोकमणि दाहालः,चौखम्बाकृषणदास अकादमी, वाराणसी।
- संस्कृत साहित्य का इतिहास, डाँ. उमाशङ्कर शर्मा, चौखम्बा भारती अकादमी, वाराणसी।
- संस्कृत निबन्ध मकरन्दः, डाँ.विजय शंकर पाण्डेयः,डाँ.जमुना पाठकः, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वराणसी।
- सस्कृतसाहित्येतिहास-कुञ्चिका, आचार्य परमानन्द शास्त्री, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- लघुसिद्धान्त कौमुदी,गोमतीप्रसाद मिश्र शास्त्री,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशनवाराणसी।
- लघुसिद्धान्त कौमुदी, गोविन्दप्रसादमिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- संस्कृतकाव्यशास्त्रेतिहासः, जगदीशचन्द्र मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

(UGSSDS302) DSC 4 -संस्कृतमहाकाव्यसाहित्यम् क्रेडिट –4,

अङ्काः-60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि (Course Objectives)

- छात्राः पञ्चमहाकाव्यानां परिचयं ज्ञातुं समर्थाः भविष्यन्ति।
- कालिदासस्य परिचयः तद्रचनाशैल्याः विषये च ज्ञानं लप्स्यन्ते।
- रघुवंश-कुमारसम्भवमहाकाव्ययोः परिचयं ज्ञातुं समर्थाः भविष्यति।

पाठ्यविषयाः

- **पञ्चमहाकाव्यानां परिचयः**
- **कालिदासस्य परिचयः रचनशैली च**

- रघुवंशम् - प्रथमः सर्गः(१- ४८ श्लोकाः)
- कुमारसम्भवम् – पञ्चमःसर्गः (१-४५ श्लोकाः)

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

- अनेन छात्राणां पञ्चमहाकाव्यानां ज्ञानं भवति।
- अनेन छात्राणां कालिदासस्य परिचयस्य तस्य रचनाशैल्याः च विषये ज्ञानं भवति।
- अनेन छात्राणां रघुवंशमहाकाव्यस्य ज्ञानं भवति।
- अनेन छात्राणां कुमारसम्भवमहाकाव्यस्य ज्ञानं भवति।

सहायकग्रन्थाः –

- संस्कृत निबन्ध मकरन्दः, डाँ विजय शंकर पाण्डेयः , डाँ जमुना पाठकः , चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस , वाराणसी।
- संस्कृतसाहित्येतिहासः,आचार्य लोकमणि दाहालः,चौखम्बाकृषणदास अकादमी, वाराणसी।
- महाकविकालिदास एक अनकही कथा,मधु झा,प्रकाशक जोरबा बुकस्।
- रघुवंशम्, डा. अनिलचन्द्र वसु, संस्कृत वुक डिपो,कलिकता।
- रघुवंशम्, सम्पादकः- आचार्यः वि. मुरलीधरशर्मा, व्याख्याकारः-डॉ. शिवरीमभट्टः, राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपति।
- कुमारसम्भवम्, आचार्य श्रीनिवास शर्मा, भरतीयविद्याप्रकाशन्, दिल्ली।
- कुमारसम्भवम्, डॉ.जगदीश शर्मा, कालिदास अकादेमी, उज्जैन।

(UGSSDE303) DSE 3 संस्कृतमहाकाव्यसाहित्यम् क्रेडिट –4, अङ्काः- 60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि (Course Objectives)

- छात्राः पञ्चमहाकाव्यानां परिचयं ज्ञातुं समर्थाः भविष्यन्ति।
- कालिदासस्य परिचयं तस्य रचनाशैल्याः विषये च ज्ञानं लभ्यन्ते।
- रघुवंश-कुमारसम्भवमहाकाव्ययोः विषये ज्ञातुं समर्थाः भविष्यन्ति।

पाठ्यविषया:

- **पञ्चमहाकाव्यानां परिचय: ।**
- **कालिदासस्य परिचय: रचनाशैली च ।**
- **रघुवंशम् - प्रथम: सर्ग:(१- ४८ श्लोंका:) ।**
- **कुमारसम्भवम् – पञ्चमसर्ग: (१-४५ श्लोका:) ।**

अधिगम-परिणामा:- (Learning Outcomes)

- अनेन छात्राणां पञ्चमहाकाव्यानां ज्ञानं भवति।
- अनेन छात्रा: कालिदासस्य परिचयस्य तस्य रचनाशैल्या: च विषये ज्ञास्यन्ति ।
- अनेन छात्राणां रघुवंशमहाकाव्यस्य ज्ञानं भवति।
- अनेन छात्राणां कुमारसम्भवमहाकाव्यस्य ज्ञानं भवति।

सहायकग्रन्था: –

- संस्कृत निबन्ध मकरन्द:, डॉ.विजय शंकर पाण्डेय:,डॉ.जमुना पाठक:, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वराणसी ।
- संस्कृतसाहित्येतिहास:,आचार्य लोकमणि दाहाल:,चौखम्बाकृषणदास अकादमी, वाराणसी ।
- महाकवि कालिदास एक अनकही कथा,मधु झा,प्रकाशक जोरबा बुकस् ।
- रघुवंशम्, डा. अनिलचन्द्र वसु, संस्कृत वुक डिपो,कलिकता ।
- रघुवंशम्, सम्पादक:- आचार्य: वि. मुरलीधरशर्मा, व्याख्याकार:-डॉ. शिवरीमभट्ट:, राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालय:, तिरुपति ।

(UGSSID304) IDC – 3 असमप्रदेशस्य संस्कृतसाहित्येतिहास: क्रेडिट –3, अङ्का:60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि(Course Objectives)

- असमप्रदेशे संस्कृतचर्चाविषये ज्ञानप्रदानम् ।

- असमप्रदेशस्य ताम्रलिपि-नाट्यसाहित्यविषये परिचयप्रदानम्।
- असमप्रदेशस्य आधुनिकसंस्कृतपण्डितानां परिचयप्रदानम्।

पाठ्यविषया:

- **असमप्रदेशे ताम्रशासनम्**
- **असमप्रदेशे नाट्यसाहित्यम्**
- **असमप्रदेशे पुराणतन्त्रादिशास्त्राणि**
- **असमप्रदेशस्य आधुनिकसंस्कृतपण्डिता:** (भवदेवभागवती, मनोरञ्जनशास्त्री, विश्वनारायणशास्त्री, वैकुण्ठनाथचक्रवर्ती)

अधिगम-परिणामा:- (Learning Outcomes)

१. अनेन असमप्रदेशे संस्कृतस्य चर्चाविषये छात्राः ज्ञातुं शक्यन्ते।
२. ताम्रलिपिरचनायां पुराणतन्त्रादिरचनायां च असमप्रदेशस्य अवदानविषये छात्राः ज्ञातुं शक्यन्ते।
३. असमप्रदेशस्य आधुनिकसंस्कृतपण्डितानां कृतिविषये सविस्तरं छात्राः ज्ञातुं शक्यन्ते।

सहायकग्रन्था:

- Inscriptions of Ancient Assam, Mukunda Madhava Sharma, Publication Division, Gauhati University, 1978.
- Sanskrit In Assam Through The Ages, BiswannarayanShastri,Rashtriya Sanskrit Sansthan,New Delhi
- অসমত সংস্কৃত সাধনা, মালিনী গোস্বামী, চন্দ্র-প্রকাশ, ২০১৯।

AEC – 3	**Life Skills/ L3**	**Cradit-3**
SEC – 3	**Cyber Security**	**Cradit-3**

चतुर्थषाण्मासिकः

(UGSSDS401) DSC 5 नाट्यसाहित्यम् -१ क्रेडिट - 4, अङ्काः –60

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि (Course Objectives)

- संस्कृतनाट्यसाहित्यस्य उत्पत्तिः विकाशपरम्परा च इति विषये ज्ञातुं शक्नुवन्ति छात्राः ।
- प्रसिद्धानां काव्यशास्त्रिणां विषये ज्ञातुं शक्नुवन्ति छात्राः ।

पाठ्यविषयाः-

- **संस्कृतनाट्यसाहित्यस्य उत्पत्तिः विकाशपरम्परा च**
- **भासनाटकानां परिचयः वैशिष्ट्यानि च**
- **स्वप्नवासवदत्तम् (प्रथम- पञ्चमौ अङ्कौ)**
- **प्रतिमानाटकम् (प्रथम्-तृतीयौ अङ्कौ)**

अधिगम-परिणामाः- (LearningOutcomes)

- अनेन छात्राणां संस्कृतनाट्यसाहित्यस्य उत्पत्तिः विकाशपरम्परा च इति विषययोः ज्ञानं भवति।
- छात्राः भासनाटकानां परिचयः वैशिष्ट्यानि च इति विषये ज्ञानं लभन्ते ।
- छात्राः स्वप्नवासवदत्तनाटकस्य वासवदत्ता-उदयनयोः प्रणयकथां ज्ञास्यन्ति ।
- अनेन छात्राणां प्रतिमानाटकस्य विषये ज्ञानं भवति ।

सहायकग्रन्थाः –

- संस्कृतनाट्यकोष,राम सागर त्रिपाठी,चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान,वाराणसी ।
- नाट्यशास्त्र का इतिहास, पारनाथ द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी ।
- नाट्यशास्त्रम्, डॉ.श्रीकृष्ण जुगनू, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी ।
- भासनाटकचक्रम्, बलदेव उपाध्याय आचार्य रामचन्द्र मिश्र, , चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी ।
- स्वप्नवासवदत्तम् ,शेषराज शर्मा रेग्मी,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन , वाराणसी ।

➢ प्रतिमानाटकम्,आचार्य जगदीशचन्द्र मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

(UGSSDS402) DSC 6 संस्कृतकाव्यशास्त्रम्-१ क्रेडिट –4, अङ्का: –60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि(Course Objectives)

- ➢ अनेन छात्राणां संस्कृतकाव्यशास्त्रस्य विषये ज्ञानं भवति।
- ➢ प्रसिद्धानां काव्यशास्त्रिणां विषये ज्ञातुं शन्कुवन्ति छात्राः।

पाठ्यविषया:

- **संस्कृतकाव्यशास्त्रस्य उद्भव:विकाशश्च**
- **प्रसिद्धा: काव्यशास्त्रिण: तत्परिचयश्च**
- **नाट्यशास्त्रम् (प्रथमाध्याय:)**
- **साहित्यदर्पण:(प्रथमपरिच्छेद:)**

अधिगम-परिणामा:- (LearningOutcomes)

- ➢ अनेन छात्राणां संस्कृतकाव्यशास्त्रस्य उद्भवः विकासश्च इति विषये ज्ञानलाभो भवति।
- ➢ अनेन छात्रा:प्रसिद्धकाव्यशास्त्रिणां विषये ज्ञास्यन्ति।
- ➢ अनेन छात्राः काव्यशास्त्रस्य सम्प्रदायानां विषये जानन्ति।
- ➢ काव्यस्वरूप-काव्यप्रयोजन-काव्यहेतु-इत्यादिविषयः ज्ञातुं समर्थाः भवन्ति छात्राः।

सहायकग्रन्था: –

- ➢ संस्कृतकाव्यशास्त्रेतिहासः, जगदीशचन्द्र मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- ➢ अलंकारशास्त्रेतिहासः, जगदीशचन्द्र मिश्र,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- ➢ अलङ्कारकोष, त्रिलोकनाथ द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- ➢ साहित्यदर्पणः, लोकमणि दाहाल, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- ➢ साहित्यदर्पणः, पि.भि.काने, मतिलाल वनारसीदास प्लाविचार्च प्रा. लिमिटेड, दिल्ली।

(UGSSDS403) DSC 7 आधुनिकसंस्कृतसाहित्यम् क्रेडिट –4, अङ्का: –60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि(Course Objectives)

- आधुनिककाव्यपाठस्य माध्यमेन छात्राः असमप्रदेशस्य पूर्वोत्तरभारतस्य च आधुनिककालिकविविधकाव्यानां रचनाकाराणां कवीनां साहित्यकृतिविषये सम्यक्तया ज्ञातुं शक्नुवन्ति।
- अस्य पाठ्यस्य माध्यमेन छात्राः अनुभूयन्ते यत् वर्तमानसमयेऽपि पूर्वोत्तरभारते संस्कृतसाहित्यस्य रचनायाः प्रवाहधारा अविरतभावेन प्रचलितास्ति।
- अनेन छात्राणां संस्कृतकवितानाम् उपन्यासादीनां विषये ज्ञानं भवति।

पाठ्यविषया:

- **आधुनिककाव्यशास्त्रपरिचय:**
- **आधुनिक–उपन्यास-परिचय:** (अविनाशी-शिवराजविजय-निर्मला-करुणा-याज्ञसेनीत्यादीनां परिचयः)
- **आधुनिक-कवितानां परिचय:** (रेवाप्रसादद्विवेदी-श्रीधरभास्करवर्णेकर-उमाकान्तशुक्ल-राधावल्लभत्रिपाठी-राजेन्द्रमिश्राणां कवितानां परिचयः)
- **असमप्रदेशे संस्कृतचर्चा** (भवदेवभागवती-मनोरञ्जनशास्त्री-वैकुण्ठनाथचक्रवर्ती-आनन्दरामबरुवा-विपिनचन्द्रगोस्वामी-विद्यापतिदाहालादीनां साहित्यावलोकनम्)

अधिगम-परिणामा:- (LearningOutcomes)

- छात्राणां आधुनिककाव्यशास्त्राणां ज्ञानलाभो भवति।
- अनेन छात्राणाम् आधुनिक-उपन्यासादिविषये ज्ञानं - भवति।
- अनेन छात्राः आधुनिककवितानां विषये जानन्ति।
- असमप्रदेशे संस्कृतचर्चाविषये छात्राः ज्ञास्यन्ति।

सहायकग्रन्थाः –

- आधुनिक संस्कृत काव्य की परिक्रमा,मञ्जुलता शर्मा , राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानम्, नवदेहली ।
- इक्कीसवीं शताब्दी का संस्कृत साहित्य उपलब्धियाँ, सीमाएँ और सम्भावनाएँ:,राधावल्लभ त्रिपाठी और प्रवीण पण्ड्या ,सहस्त्रधर सरस्वती, राजस्थान ।
- आधुनिक संस्कृत काव्य- परम्परा, श्री केशव मुसलगॉवकर, चौखम्बाविद्याभवन, वाराणसी।
- अर्वाचीनसंस्कृतमहाकाव्यानुशीलनम्,रहस बिहारी द्विवेदी
- संस्कृत साहित्य का समग्र इतिहास, प्र.राधावल्लभ त्रिपाठी,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी ।
- भास्करचरितम्, डा. दीपक कुमार शर्मा, कुमारभास्करवर्मसंस्कृत-पुरातनाध्ययनविश्वविद्यालयः,नलबारी ।
- भारतवर्षे आधुनिकसंस्कृतसाहित्यम्-विहङ्गमदृष्ट्या परिशीलनम्, शुभ्रजित् सेनः, संस्कृतपुस्तकभाण्डारः, कोलकाता ।
- प्रकामकामरूपम्, मनोरञ्जण शास्त्री,असमसंस्कृतसमितिः,काहिलीपारा, गुवाहाटी,1990 ।

(UGSSDS404) DSC 8 प्राचीनभारतीयगद्यसाहित्यम् क्रेडिट् –4, अङ्का – 60

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- **छात्रेभ्यः प्राचीनगद्यशैलीविषये ज्ञानप्रदानम् ।**
- **दण्डिबाणादिगद्यकवीनां गद्यकाव्यमाध्यमेन तदानीन्तनसामजिक-सांस्कृतिक-गतिविधीनामपि ज्ञानदानम् ।**
- **दण्डिबाणभट्टयोः गद्यकाव्ययोः परिचयो भवति ।**

पाठ्यविषयाः

- **संस्कृतगद्यसाहित्यस्य उद्भवः विकाशश्च**

- **दण्डिबाणभट्टयो: परिचय:**
- **दशकुमारचरितम् (अष्टमोल्लास:)**
- **कादम्बरीकथामुखम् (शुकनासोपदेश:)**

अधिगम-परिणामा:- (LearningOutcomes)

- अस्य पठनेन प्राचीनगद्यशैलीं ज्ञास्यन्ति छात्रा:।
- दण्डिबाणादिगद्यकवीनां गद्यशैलीज्ञानेन तदानीन्तनसामाजिक-सांस्कृतिक-राजनैतिकगतिविधीनामपि च ज्ञानम् अनेन पाठ्यक्रमेण छात्राणां भवति।
- अनेन छात्राणां दशकुमारचरितकाव्यस्य विषये ज्ञानं भवति।
- अनेन छात्राणां कादम्बरीकथामुखस्य शुकनाशोपदेशस्य ज्ञानं भवति।

सहायकग्रन्था: –

- সংস্কৃত সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত, ড॰ থানেশ্বৰ শর্মা, চন্দ্রপ্রকাশ, পাণবজাৰ গুৱাহাটী।
- संस्कृत साहित्य का इतिहास, डॉ. उमाशङ्कर शर्मा 'ऋषि', चौखम्बा भारती अकादमी, वाराणसी।
- विश्रुतचरितम्, डॉ. विश्वनाथ शर्मा, हंसा प्रकाशन,जयपुर।
- कादम्बरी,श्री पं. सरयूप्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी।

(UGSSDE405) DSE 4 नाट्यसाहित्यम् -१ क्रेडिट - 4, अङ्का: –60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि (Course Objectives)

- संस्कृतनाट्यसाहित्यस्य उत्पत्ति: विकाशपरम्परा च इति विषये ज्ञातुं शक्नुवन्ति छात्रा:।
- प्रसिद्धानां काव्यशास्त्रिणां विषये ज्ञातुं शक्नुवन्ति छात्रा:।

पाठ्यविषया:-

- **संस्कृतनाट्यसाहित्यस्य उत्पत्ति: विकाशपरम्परा च**
- **भासनाटकानां परिचय: वैशिष्ट्यानि च**

- स्वप्नवासवदत्तम् (प्रथम- पञ्चमौ अङ्कौ)
- प्रतिमानाटकम् (प्रथम्-तृतीयौ अङ्कौ)

अधिगम-परिणामाः- (LearningOutcomes)

- अनेन छात्राणां संस्कृतनाट्यसाहित्यस्य उत्पत्तिः विकाशपरम्परा च विषयेज्ञानं भवति।
- छात्राः भासनाटकानां परिचयोः वैशिष्ट्यानि च इति विषये ज्ञानं लभन्ते।
- छात्राः स्वप्नवासवदत्तनाटकस्य वासवदत्ता-उदयनयोः प्रणयकथां ज्ञास्यन्ति।
- अनेन छात्राणां प्रतिमानाटकस्य विषये ज्ञानं भवति।

सहायकग्रन्थाः –

- संस्कृतनाट्यकोश,राम सागर त्रिपाठी,चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान,वाराणसी।
- नाट्यशास्त्र का इतिहास, पारनाथ द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन ,वाराणसी।
- नाट्यशास्त्रम्, डॉ.श्रीकृष्ण जुगनू, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी।
- भासनाटकचक्रम्, बलदेवउपाध्याय आचार्य रामचन्द्र मिश्र, ,चौखम्बा विद्याभवन ,वाराणसी।
- स्वप्नवासवदत्तम् ,शेषराज शर्मा रेग्मी,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- प्रतिमानाटकम्,आचार्य जगदीशचन्द्र मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।

AEC-4 -Spoken Englishक्रेडिट –4, अङ्काः– 60

पञ्चमषाण्मासिकः

(UGSSDS501) DSC 9 संस्कृतकाव्यशास्त्रम् –२ क्रेडिट –4, अङ्काः– 60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि (Course Objectives)

- अनेन छात्राणां मम्मटस्य तत्काव्यशास्त्रस्य च परिचयो भविष्यति।

- छात्रेभ्यः काव्यशास्त्रपरम्परा-काव्यलक्षण-काव्यप्रयोजनादिविषयाणां ज्ञानप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः अभिधा-लक्षणा-व्यञ्जनादीनां विषये ज्ञानप्रदानम्।

पाठ्यविषया:

- **मम्मटस्य तत्काव्यशास्त्रस्य च परिचय:**
- **काव्यप्रकाश: (प्रथमोल्लास:)**
- **काव्यप्रकाश: द्वितीयोल्लास:(अभिधा-तात्पर्या-व्यञ्जनापरिचय:)**
- **काव्यप्रकाश: द्वितीयोल्लास: (लक्षणास्वरूपं तद्भेदाश्च)**

अधिगम-परिणामा:- (Learning Outcomes)

- अनेन छात्राः मम्मटस्य तत्काव्यशास्त्रस्य च विषये जानन्ति।
- अनेन काव्यशास्त्रपरम्परा, विविधकाव्यलक्षण-काव्यप्रयोजनादिषयाणां ज्ञानलाभाय छात्राः सक्षमाः भवन्ति।
- अनेन छात्राः अभिधा-तात्पर्या-व्यञ्जनादीनां विषये ज्ञातुं शक्नुवन्ति।
- अनेन छात्राः लक्षणास्वरूपं तद्भेदानां विषये च ज्ञास्यन्ति।

सहायकग्रन्था: –

- काव्यप्रकाशः, डा. कपिलदेव गिरि, चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी।
- काव्यप्रकाश,वासुदेव शास्त्री अभ्यंकर,चौखम्बा विद्याभवन,वाराणसी।
- काव्यप्रकाशः,आचार्य विश्वेश्वरः,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- काव्यप्रकाश रहस्यम्:,श्री रामजीलाल शर्मा,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।

(UGSSDS502) DSC 10 संस्कृतकाव्यशास्त्रम्-३ क्रेडिट –4, अङ्का: –60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि (Course Objectives)

- अनेन छात्राणां साहित्यदर्पणस्य षष्ठपरिच्छेदस्य नाट्यस्वरूपादिविषये ज्ञानं भविष्यति।

- अनेन छात्राणां साहित्यदर्पणस्य षष्ठपरिच्छेदस्य विविधरूपकोपरूपकाणां विषये ज्ञानं भविष्यति।
- छात्रेभ्यः रीतिविषयकज्ञानप्रदानम् भविष्यति।

पाठ्यविषयाः

- **साहित्यदर्पणः षष्ठपरिच्छेदः (आदितः पञ्चसन्धिवर्णनपर्यन्तम्)**
- **साहित्यदर्पणः षष्ठपरिच्छेदः(प्रकरणस्वरूपतः करम्भकस्वरूपपर्यन्तम्)**
- **काव्यमीमांसा – (प्रथमाधिकरणस्य प्रथमोऽध्यायः)**
- **साहित्यदर्पणः नवमपरिच्छेदः**

अधिगम-परिणामाः- (LearningOutcomes)

- अनेन छात्राः रूपक-उपरूपक-नाटकस्य स्वरूपादीनां विषये जानन्ति।
- अनेन छात्राः अर्थोपक्षेपक-अर्थप्रकृति-पञ्चावस्था-पञ्चसन्धि- वृत्यादीनां विषये ज्ञातुं समर्था भवन्ति।
- अनेन छात्रैः महाकाव्य-खण्डकाव्य-गद्यकाव्य-चम्पूकाव्यादीनां स्वरूपविषये ज्ञानं लभ्यते।
- अनेन छात्राः काव्य-रीतिस्वरूपं तस्या भेदानां विषये च जानन्ति।

सहायकग्रन्थाः –

- **साहित्यदर्पणः, लोकमणि दाहाल, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।**
- **साहित्यदर्पणः, पि.भि.काने, मतिलाल वनारसीदास प्लाविचार्च प्रा. लिमिटेड, दिल्ली।**

(UGSSDS503) DSC 11 नाट्यसाहित्यम् २ क्रेडिट –4, अङ्काः –60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि(Course Objectives)

- **अभिज्ञानशाकुन्तलनाटकस्य अध्ययनेन छात्राः दुष्यन्तशकुन्तलयोः प्रणयकथां ज्ञातुं शन्कुवन्ति।**

➢ वेणीसंहारनाटकस्य विषये छात्रैः ज्ञातुं शक्यते।

पाठ्यविषयाः

- अभिज्ञानशाकुन्तलम् (प्रथमाङ्कः)
- अभिज्ञानशाकुन्तलम् (चतुर्थाङ्कः)
- वेणीसंहारम् (प्रथमाङ्कः)
- वेणीसंहारम् (तृतीयाङ्कः)

अधिगम-परिणामाः- (LearningOutcomes)

➢ अनेन छात्राणाम् अभिज्ञानशाकुन्तलनाटकस्य प्रथमाङ्कस्य विषये ज्ञानं भवति।
➢ अनेन छात्राणाम् अभिज्ञानशाकुन्तलनाटकस्य चतुर्थाङ्कस्य विषये ज्ञानं भवति।
➢ अनेन छात्राः वेणीसंहारनाटकस्य प्रथमाङ्कस्य कथावस्तु ज्ञास्यन्ति।
➢ वेणीसंहारनाटकस्य तृतीयाङ्कस्य कथावस्तुः ज्ञास्यन्ति।

सहायकग्रन्थाः –

➢ অভিজ্ঞান্ শকুন্তলম্,ড॰ থানেশ্বৰ শর্মা , চন্দ্রপ্রকাশ, পাণবজাৰ গুৱাহাটী।
➢ অভিজ্ঞান-শকুন্তলম্,ড॰ সত্যনাৰায়ণ চক্রৱর্তী, সংস্কৃত পুস্তক ভাণ্ডাৰ, কলকাতা।
➢ अभिज्ञानशाकुन्तलम्,वेदप्रकाश शास्त्री,चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
➢ वेणीसंहार-नाटकम्,परमेश्वरदीन पाण्डेय,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
➢ वेणीसंहार-नाटक ,त्रिभुवन मिश्र,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।

(UGSSDS504) DSC 12 क्रेडिट –4, अङ्काः –60

INTERNSHIP

(UGSSDE505) DSE 5 संस्कृतकाव्यशास्त्रम्-१ क्रेडिट –4, अङ्काः –60

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- अनेन छात्राणां संस्कृतकाव्यशास्त्रस्य विषये ज्ञानं भवति।
- प्रसिद्धानां काव्यशास्त्रिणां विषये ज्ञातुं शन्कुवन्ति छात्राः।
- अनेन छात्राणां नाट्योत्पत्ति-नाट्यस्वरूप-रङ्गपूजनादिविषयाणां ज्ञानं भविष्यति।
- छात्राणां विविधनाट्यगृहनिर्माणविधिविषये ज्ञानं भविष्यति।

पाठ्यविषयाः

- **संस्कृतकाव्यशास्त्रस्य उद्भवः विकाशश्च**
- **प्रसिद्धाः काव्यशास्त्रिणः तत्परिचयश्च**
- **नाट्यशास्त्रम् – प्रथमाध्यायः**
- **साहित्यदर्पणः(प्रथमपरिच्छेदः)**

अधिगम-परिणामाः- (LearningOutcomes)

- अनेन छात्राणां संस्कृतकाव्यशास्त्रस्य उद्भवः विकासश्च इति विषये ज्ञानलाभो भवति।
- अनेन छात्राः प्रसिद्धकाव्यशास्त्रिणां विषये ज्ञास्यन्ति।
- अनेन छात्राः काव्यशास्त्रस्य सम्प्रदायानां विषये जानन्ति।
- काव्यस्वरूप-काव्यप्रयोजन-काव्यहेतु-इत्यादिविषयेषु ज्ञातुं समर्थाः भवन्ति।
- अनेन छात्राः भरतस्य नाट्यशास्त्रस्य विषये ज्ञानं लभन्ते।
- नाट्यस्वरूप-नाट्योत्पत्ति-पूर्वरङ्ग-नाट्यमण्डपनिर्माणादिविषयाणां ज्ञानं भवति।

सहायकग्रन्थाः –

- संस्कृतकाव्यशास्त्रेतिहासः, जगदीशचन्द्र मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- अलंकारशास्त्रेतिहासः, जगदीशचन्द्र मिश्र,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- अलङ्कार कोष, त्रिलोकनाथ द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

- नाट्यशास्त्रम्, श्री सत्यप्रकाश शर्मा, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- साहित्यदर्पणः, लोकमणि दाहाल, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- साहित्यदर्पणः, पि.भि.काने, मतिलाल वनारसीदास प्लाविचार्च प्रा. लिमिटेड, दिल्ली।

षष्ठषाण्मासिकः

(UGSSDS601) DSC 13 संस्कृतकाव्यशास्त्रं छन्दशास्त्रञ्च क्रेडिट –4, अंकाः60

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- अनेन छात्राणां छन्दशास्त्रस्य विषये ज्ञानं भविष्यति।
- काव्यशास्त्रस्योत्पत्तिविषये ज्ञानप्रदानम्।

पाठ्यविषयाः

- **दण्डिनः परिचयः**
- **काव्यादर्शः- प्रथमपरिच्छेदः (वैदर्भीगौडीमार्ग-विवेचनपर्यन्तम्)**
- **छन्दशास्त्रस्य परिचयः**
- **छन्दोमञ्जरी (समवृत्तानि)**

अधिगम-परिणामाः- (LearningOutcomes)

- दण्डिरचितस्य काव्यादर्शस्य प्रथमाध्यायस्य विषये ज्ञानप्राप्तिः।
- अनेन छात्राःछन्दशास्त्रस्य विषये ज्ञास्यन्ति।
- छात्राणां छन्दोमञ्जरीग्रन्थानुसारं समवृत्तानां ज्ञानं भवति।

सहायकग्रन्थाः –

- **काव्यादर्शः, डॉ.जमुना पाठक,**चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी।
- **छन्दोमञ्जरी ,पंपरमेश्वरदीन पाण् .डेयः**चौखम्बा कृष्णदास अकादमी , वाराणसी।

(UGSSDS602) DSC 14 नाट्यसाहित्यम् – ३ क्रेडिट - 4, अंका:–60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि(Course Objectives)

- छात्रा: शुद्रकहर्षवर्धनयो: विषये ज्ञानं लप्स्यन्ते।
- अनेन छात्राणां रत्नावलीनाटिकाया: परिचयो भविष्यति।
- छात्राणां मृच्छकटिकप्रकरणस्य विषये ज्ञानं भविष्यति।

पाठ्यविषया:

- **शुद्रकहर्षवर्धनयो: परिचय:**
- **मृच्छकटिकम् –प्रथमाङ्क:**
- **रत्नावली-प्रथमाङ्क:**
- **रत्नावली–द्वितीयाङ्क:**

अधिगम -परिणामा:-(LearningOutcomes)

- **अनेन छात्राणां शुद्रकहर्षवर्धनयो: विषये ज्ञानं जायते।**
- **छात्रा: रत्नावलीनटिकाया: कथावस्तुविषये ज्ञास्यन्ति।**
- **छात्राणां मृच्छकटिकप्रकरणस्य कथावस्तुविषये ज्ञानं भवन्ति।**
- **नाटिकाप्रकरणयो: भेदज्ञानं भवति।**

सहायकग्रन्था: –

- **मृच्छकटिकम्, जगदीशचन्द्र मिश्र,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।**
- **रत्नावली-नाटिका, पं. परमेश्वरदीन पाण्डेय:,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।**

(UGSSDS603) DSC 15 भारतीयवैज्ञानिकसाहित्यम् क्रेडिट् –4, अंका: - 60

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि (Course Objectives)

- छात्राणां ज्योतिषशास्त्रस्य ज्ञानं भविष्यति।

- अनेन छात्राणां गणितशास्त्र-खगोलशास्त्रादिवैज्ञानिकसाहित्यस्य ज्ञानं भविष्यति।
- अनेन छात्रैः वैज्ञानिकसाहित्यस्य चिकित्साशास्त्रस्य च विषये ज्ञातुं शक्यते।
- छात्राणां कृषिविज्ञानस्य विषये ज्ञानं भविष्यति।

पाठ्यविषया:

- **ज्योतिषशास्त्रम्**
- **गणितशास्त्रं खगोलशास्त्रं च**
- **चिकित्साशास्त्रम्**
- **कृषिविज्ञानम्।**

अधिगम-परिणामा:- (Learning Outcomes)

- **अनेन छात्रा: ज्योतिषशास्त्रस्य ज्ञानं लभन्ते।**
- **छात्रा: गणितशास्त्र-खगोलशास्त्रयो: परिचयं लभन्ते।**
- **अनेन छात्राणां चिकित्साशास्त्रस्य विषये ज्ञानं भवति।**
- **छात्रा: कृषिविज्ञानस्य विषये ज्ञास्यन्ति।**

सहायकग्रन्था: –

- **आयुर्वेद-परिचय एवं आधारभूत सिद्धान्त,डॉ. सुषमा राणा डॉ.आशुतोष कुमार डॉ. सुनीता, विद्यानिधि प्रकाशन, दिल्ली।**
- **संस्कृत साहित्य का इतिहास, डॉ. उमाशङ्कर शर्मा 'ऋषि', चौखम्भाभारती अकादमी, वाराणसी।**
- **संस्कृत साहित्य का समग्र इतिहास, प्र.राधावल्लभ त्रिपाठी,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी**

(UGSSDS604) DSC 16 महाकाव्यसाहित्यम् -२ क्रेडिट- 4, अंका: -60

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- अनेन छात्राणां श्रीहर्ष-भारवि-माघकवीनां परिचयो भविष्यति।

- अनेन छात्राणां शिशुपालवधमहाकाव्यस्य ज्ञानं भविष्यति।
- अनेन छात्रैः नैषधीयचरितमहाकाव्यस्य विषये ज्ञातुं शक्यते।
- किरातार्जुनीयमहाकाव्यस्य परिचयं ज्ञातुं समर्थाः भविष्यन्ति छात्राः।

पाठ्यविषयाः

- श्रीहर्ष-भारवि-माघकवीनां परिचयः
- शिशुपालवधम् – प्रथम सर्गः (१-२४ श्लोकाः)
- नैषधीयचरितम् - प्रथमः सर्गः (१- २५ श्लोकाः)
- किरातार्जुनीयम्–प्रथमः सर्गः (१- २५ श्लोकाः)

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

- अनेन छात्राः श्रीहर्ष-भारवि-माघकवीनां परिचयं लभन्ते।
- अनेन छात्राणां शिशुपालवधमहाकाव्यस्य कथावस्तुनः ज्ञानं भवति।
- अनेन छात्राणां नैषधीयचरितमहाकाव्यस्य कथावस्तुनः ज्ञानं भवति।
- अनेन छात्राणां किरातार्जुनीयमहाकाव्यस्य कथावस्तुनः ज्ञानं भवति।

सहायकग्रन्थाः –

- **शिशुपालवधमहाकाव्यम्, जनार्दनशास्त्री शर्मा,मोतिलाल बनारसी दास,वाराणसी।**
- **नैषधीयचरितम्,आचार्य श्रीशेषराजशर्मा रेग्मीः,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।**
- **किरातार्जुनीयम्,डॉ.अमलधारी सिंह, भारतीय विद्या प्रकाशन्,दिल्ली।**

(UGSSDSE605) DSE 6 नाट्यसाहित्यम् २ क्रेडिट –4, अङ्काः –60

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- **अभिज्ञानशाकुन्तलनाटकस्य अध्ययनेन छात्राः दुष्यन्तशकुन्तलयोः प्रणयकथां ज्ञातुं शन्कुवन्ति छात्राः।**

➢ वेणीसंहारनाटकस्य विषये छात्रैः ज्ञातुं शक्यते।

पाठ्यविषयाः

- अभिज्ञानशाकुन्तलम् (प्रथमाङ्कः - आदितः पञ्चदशश्लोकपर्यन्तम्)
- अभिज्ञानशाकुन्तलम् - (चतुर्थाङ्कः - आदितः पञ्चदशश्लोकपर्यन्तम्)
- वेणीसंहारम् (प्रथमाङ्कः - आदितः विंशतिश्लोकपर्यन्तम्)
- वेणीसंहारम् (तृतीयाङ्कः - आदितः विंशतिश्लोकपर्यन्तम्)

अधिगम-परिणामाः- (LearningOutcomes)

➢ अनेन छात्राणाम् अभिज्ञानशाकुन्तलनाटकस्य प्रथमाङ्कस्य विषये ज्ञानं भवति।

➢ अनेन छात्राणाम् अभिज्ञानशाकुन्तलनाटकस्य चतुर्थाङ्कस्य विषये ज्ञानं भवति।

➢ अनेन छात्राः वेणीसंहारनाटकस्य प्रथमाङ्कस्य कथावस्तुः ज्ञास्यन्ति।

➢ वेणीसंहारनाटकस्य तृतीयाङ्कस्य कथावस्तुः ज्ञास्यन्ति।

सहायकग्रन्थाः –

➢ অভিজ্ঞান্ শকুন্তলম্,ড॰ থানেশ্বৰ শর্মা , চন্দ্রপ্রকাশ, পাণবজাৰ গুৱাহাটী।

➢ অভিজ্ঞান-শকুন্তলম্,ড॰ সত্যনাৰায়ণ চক্রৱর্তী, সংস্কৃত পুস্তক ভাণ্ডাৰ, কলকাতা।

➢ अभिज्ञानशाकुन्तलम् ,वेदप्रकाश शास्त्री,चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।

➢ वेणीसंहार-नाटकम्,परमेश्वरदीन पाण्डेय,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।

➢ वेणीसंहार-नाटक ,त्रिभुवन मिश्र,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।

SAHITYA B.A./ SHASTRI (UG),

UG- VII & VIII SEMESTER

(WITH HONOURS AND RESEARCH)

DEPARTMENT OF SANSKRIT (SAHITYA) , KBV SANSKRIT & AS UNIVERSITY

सप्तमषाण्मासिकः(SEMESTER- VII)

UGSSDS701/SSTYPGC101 -खण्डकाव्यं महाकाव्यं छन्दशास्त्रञ्च

क्रेडिट– 4 अंकाः –100

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- छात्रेभ्यः कालिदासाश्वघोषयोः परिचयः तयोः साहित्यस्य आभासश्च प्रदीयते।
- मेघदूतखण्डकाव्यात् प्रचीनभारतस्य भौगोलिकस्थलानां नदीनां नगराणां च विषये ज्ञानप्रदानम्।
- भगवतो बुद्धस्य चारित्रिकपरिचयप्रदानम्।
- शुद्धश्लोकोच्चारणाय छन्दशास्त्रस्य ज्ञानम् आवश्यकम्। अतः वृत्तानां बोधनमस्य उद्देश्यमस्ति।

पाठ्यविषयाः

- कालिदासाश्वघोषयोः रचनावैशिष्ट्यम्।
- मेघदूतम् (पूर्वमेघः)

- बुद्धचरितम् - प्रथमसर्गः
- छन्दोमञ्जरी (अर्धसमवृत्तानि)

अधिगम-परिणामाः -(Learning Outcomes)

- अनेन छात्राः कालिदासाश्वघोषयोः परिचयं लभन्ते।
- मेघदूतमिति खण्डकाव्यमाध्यमेन कालिदासस्य काव्यकौशलं प्राचीनभारतस्य भौगोलिकस्थलानां नदी-पर्वत-नगराणां च ज्ञानाहरणे छात्राः समर्थाः भवन्ति।
- भगवतो बुद्धस्य आदर्शो दर्शनं च छात्राः ज्ञातुं पारयन्ति। अश्वघोषस्य काव्यशैलीं च जानन्ति।
- छन्दशास्त्रस्य ज्ञानात् छात्राः शुद्धतया श्लोकादीनाम् उच्चारणं कर्तुं सक्षमाः भवन्ति , छन्दनिर्णयं च कर्तुं शक्नुवन्ति।

सहायकग्रन्थाः –

- मेघदूतम्, डाँ. दयाशंकर शास्त्री, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- मेघदूतम्, डाँ. शिवबालक द्विवेदी, चौखम्भा औरियन्टलिया, दिल्ली।
- मेघदूतम्,सम्पादकः थानेश्वरशर्मा,चन्द्रप्रकाशनम्, गुबाहाटी।
- बुद्धचरितम्, महन्त श्रीरामचन्द्रदास शास्त्री, चौखाम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
- बुद्धचरितम्, डॅ . राकेश शास्त्री, चौखम्भा औरियन्टलिया, दिल्ली।
- छन्दोमञ्जरी, डॅ. ब्रह्मानन्द त्रिपाठी, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- छन्दोमञ्जरी, पं. परमेश्वरदीन पाण्डेयः, चौखाम्बा कृष्णदास अकादामी, वाराणसी।
- छन्दोमञ्जरी, गंगादास, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- छन्दोऽलङ्कारमञ्जरी,पं. श्रीजगन्नाथशास्त्री तैलङग,भारतीय विद्या प्रकाशन्,दिल्ली।

UGSSDS702 /SSTYPGC102- संस्कृतालंकारशास्त्रम्-१ क्रेडिट्-4 अङ्का - 100

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि (Course Objectives)

- छात्रेभ्यःध्वनिसम्प्रदायस्य ध्वन्यालोकस्य चज्ञानप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः ध्वनिविरोधिनाम् आचार्याणां तन्मतानां चज्ञानप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः साहित्यदर्पणस्य दशमपरिच्छेदस्य शब्दालङ्काराणाम्अर्थालंकाराणां चज्ञानप्रदानम्।

पाठ्यविषयाः

- ध्वनिसम्प्रदायस्य परिचयः
- ध्वन्यालोकः – प्रथमोद्यतः
- ध्वनिविरोधिन आचार्याः(ध्वन्यालोकस्य प्रथमोद्योतानुसारम्)
- साहित्यदर्पणः – दशमपरिच्छेदः

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

- अनेन छात्रैः शब्दार्थालङ्कारयोः परिचयो लभ्यते।
- छात्राणां ध्वन्यालोकस्य ध्वनितत्वस्य च विषये ज्ञानं भवति।
- अनेन छात्राः ध्वनिविरोधिनाम् आचार्याणां मतानि ज्ञास्यन्ति।

सहायकग्रन्थाः –

- ध्वन्यालोकः, शिवप्रसाद द्विवेदी, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी

- ध्वन्यालोकः, डा. शान्तिलालसालवी, शिवालिक प्रकाशन, दिल्ली।
- ध्वन्यालोकः, आचार्य लोकमणिदाहालः, भारतीय विद्या प्रकाशन, दिल्ली।
- ध्वन्यालोकः , अञ्जलिका मुखोपाध्यायः, संस्कृत वुक डिपो, कलकाता।
- भारतीयकाव्यशास्त्र (संस्कृत) का इतिहास,राजवंश सहाय हीरा,चौखम्बा विद्याभवन।
- अलंकारशास्त्रस्येतिहासः , जगदीशचन्दमिश्रः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।
- साहित्यदर्पणः, लोकमणि दाहाल,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- साहित्यदर्पणः, पि.भि.काने, मतिलाल वनारसीदास प्लाविचार्च प्रा. लिमिटेड, दिल्ली।
- साहित्यदर्पणः,आचार्यः शिवप्रसाद द्विवेदी, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- साहित्यदर्पणः,डा. सत्यव्रतसिंह, चौखम्बाविद्याभवनम्, वाराणसी।

UGSSDS703 /SSTYPGC103- संस्कृतदृश्यकाव्यम्-१ क्रेडिट्-4

अङ्का - 100

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि(Course Objectives)

- छात्रेभ्यःभास-कालिदास-विशाखदत्तानां नाट्यकृतीनां रचनावैशिष्ट्यानाञ्च परिचयप्रदानम् ।
- छात्रेभ्यःकर्णभारनाटकस्यविक्रमोर्वशीयनाटकस्य मुद्राराक्षसनाटकस्य च विषयवस्तुनः ज्ञानप्रदानम्।

पाठ्यविषयाः

- कर्णभारम्
- विक्रमोर्वशीयम्-प्रथमाङ्कः

- विशाखदत्तस्य परिचयः नाट्यप्रतिभा च
- मुद्राराक्षसम् - प्रथमाङ्कः

अधिगम-परिणामाः -(Learning Outcomes)

- अनेन छात्राणां भास-कालिदास-विशाखदत्तानां नाट्यकृतीनां ज्ञानं भविष्यति।
- अनेन छात्रैः कर्णभारनाटकस्य विषये ज्ञातुं शक्यते।
- अनेन छात्रैः विक्रमोर्वशीयनाटकस्य विषये ज्ञातुं शक्यते।
- अनेन छात्राणां मुद्राराक्षसनाटकस्य प्रथमाङ्कस्य कूटनीतिविषये ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः –

- कर्णभारम्, प्रो ० श्रीरामजीमिश्रः, चौखाम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
- कर्णभारम्, डा० गंगासागररायः, चौखाम्बा संस्कृत भवन, वाराणसी।
- विक्रमोर्वशीयम् ,व्याख्याकार: डॉ. विन्ध्येश्वरीप्रसादमिश्रः 'विनयः' ,चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी।
- मुद्राराक्षसम्, परमेश्वरदीन पाण्डेय, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- मुद्राराक्षसम्, आचार्य जगदीशचन्द्र मिश्रः, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।

UGSSDS704 /SSTYPGC104 - गवेषणा-पद्धतिः क्रेडिट– 4 अंकाः – 100

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- नवीनानुसन्धातृभ्यः शोधोपयोगितायाःशोधस्वरूपबोधस्य च ज्ञानप्रदानम्।

- शोधार्थिभ्यः अनुसन्धाने समागतानां शोधनीतीनां तत्सम्बद्धविषयाणां च परिचयप्रदानम्।
- अनुसन्धानात् प्राक् समस्याचयनं शोधपद्धतीनां परिज्ञानञ्च।

पाठ्यविषयाः

- भारतीयशोधपरम्परा, शोधसंज्ञा।
- शोधकार्यस्य उद्देश्यम्, शोधप्रकाराः, शोधपद्धतयः।
- शोधप्रस्तावनिर्माणविधिः
- शोधनीतयः।

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

- शोधप्रारूपनिर्माणे अनुसन्धातारः सक्षमाः भविष्यन्ति।
- समस्यागतानां विषयाणां विवेचनपुरस्सरं सारतत्त्वप्रदायके शोधप्रबन्धनिर्माणेदक्षा भविष्यन्ति।
- छात्राणाम् अनुसन्धाने स्मर्तव्यानां शोधनीतीनां तत्सम्बद्धविषयाणां चपरिचयो जायते।
- अनुसन्धानात् प्राक् समस्याचयनं शोधपद्धतीनां परिज्ञानम्।

सहायकाग्रन्थाः

- संस्कृतशोधप्रविधिः, डॉ. सत्यनारायण आचार्यः, स्टुडेन्त्स ओफसेट, तिरुपति, 2012
- अनुसन्धानस्य प्रविधि-प्रक्रिया, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, नवदेहली।
- Elements of Research Methodology in Sanskrit - Keshab Chandra Das, Chaukhamba Sanskrit Sansthan, Varanasi
- Biswalipir Bhumika - Narayana Das, Bina Library, Guwahati.

➢ Sanskrit Sodha Prabidhi, Sharada Sanskrit Sansthan, Varanasi.

SSUGDE705/SSTYPGE105 (DSE 7)- भारतीयवैज्ञानिकसाहित्यस्य

परिचय: क्रेडिट् –4 अंका: - 100

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि (Course Objectives)

- ➢ छात्रेभ्यो ज्योतिषशास्त्रस्य ज्ञानदानम् ।
- ➢ छात्रेभ्यो गणितशास्त्र-खगोलशास्त्रादिवैज्ञानिकसाहित्यस्य ज्ञानदानम्।
- ➢ छात्रेभ्यो वैज्ञानिकसाहित्यस्य चिकित्साशास्त्रस्य च विषये ज्ञानदानम् ।
- ➢ छात्रेभ्यःकृषिविज्ञानस्य विषये ज्ञानदानम् ।

पाठ्यविषया:

- ज्योतिषशास्त्रम्
- गणितशास्त्रं खगोलशास्त्रं च
- चिकित्साशास्त्रम्
- कृषिविज्ञानम्

अधिगम-परिणामा:- (Learning Outcomes)

- ➢ अनेन संस्कृतवाङ्मये वैज्ञानिकपरम्पराविषये छात्राणां प्राथमिकज्ञानं भवति ।
- ➢ अनेन छात्राः ज्योतिषशास्त्रस्य ज्ञानं लभन्ते ।
- ➢ छात्राः गणितशास्त्र-खगोलशास्त्रयोः परिचयं लभन्ते ।
- ➢ अनेन छात्राणां चिकित्साशास्त्रस्य विषये ज्ञानं भवति ।

- छात्राः कृषिविज्ञानस्य विषये ज्ञास्यन्ति।

सहायकग्रन्थाः –

- आयुर्वेद-परिचय एवं आधारभूत सिद्धान्त,डॉ. सुषमा राणा डॉ.आशुतोष कुमार डॉ. सुनीता, विद्यानिधि प्रकाशन, दिल्ली।
- संस्कृत साहित्य का इतिहास, डॉ. उमाशङ्कर शर्मा 'ऋषि', चौखम्भाभारती अकादमी, वाराणसी।
- संस्कृत साहित्य का समग्र इतिहास, प्र.राधावल्लभ त्रिपाठी,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- संस्कृतवाङ्मयस्य इतिहासः, धीरेन्द्रनाथः वन्द्योपाध्यायः, संस्कृत पुस्तक भाण्डार, कोलकाता।
- संस्कृत मे विज्ञान, संस्कृतभारती नवदेहली।
- भारतीयवैज्ञानिकपरम्परा, संस्कृतभारती नवदेहली।
- Science in Sanskrit, Sanskrit Bharati .

अष्टमषाण्मासिकः(SEMESTER- VIII)

UGSSDS801/SSTYPG201 - नाट्यशास्त्रीयतत्त्वानिक्रेडिट– 4 अंकाः – 100

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि (Course Objectives)

- छात्रेभ्यो भरतधनञ्जययोः नाट्यशास्त्रीयतत्त्वानां विषये ज्ञानप्रदानम्।
- नाट्यस्वरूप-नाट्यमञ्चनिर्माण-नाट्यरसादिविषयेषु छात्रेभ्यो ज्ञानप्रदानम्।

पाठ्यविषयाः

- भरतधनञ्जययोः परिचयः

- नाट्यशास्त्रम् - द्वितीयोऽध्यायः (आदितः 40 श्लोकपर्यन्तम्)
- नाट्यशास्त्रम् - षष्ठोऽध्यायः (श्लोकसंख्या 16 -32 (रससूत्रपर्यन्तम्), श्लोकसंख्या 39 - 64 (करुणरसवर्णनपर्यन्तम्)
- दशरूपकम् - प्रथमोऽध्यायः

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

- अनेन नाट्यशास्त्र-दशरूपकस्थानां नायकलक्षण-नाट्यमण्डपनिर्माणादिविषयाणां ज्ञानं लभन्ते छात्राः ।
- भरतप्रदत्तानां विविधनाट्यरसानां विषये छात्राः ज्ञास्यन्ति ।

सहायकग्रन्थाः –

- नाट्यशास्त्रम्,श्री सत्यप्रकाश शर्मा, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।
- नाट्यशास्त्रम्, डा.श्रीकृष्ण (जुगनू), चौखाम्बा संस्कृत सीरिज आफिस,वाराणसी ।
- नाट्यशास्त्रम्, डा. रुपनारायण त्रिपाठी, आचार्य गुरुप्रसाद गौड़,हंसा प्रकाशन, दिल्ली ।
- भरतनाट्यशास्त्र ,ड. सुरेशचन्द्र वन्द्योपाध्याय, नवपत्र प्रकाशन, कलिकाता ।
- दशरूपकम् , डा. रविकान्तमणिः, राष्ट्रीय संस्कृत साहित्य केन्द्रम्, जयपुरम् ।
- दशरूपकम् , प्रो. रामजी उपाध्यायः, भारतीय विद्या संस्थान,वाराणसी ।
- दशरूपकम् , डा. रमाशंङ्कर त्रिपाठी, विश्वविद्यालय प्रकाशन, वाराणसी ।

UGSSDS/PRO - DISSERTATION/ PROJECT क्रेडिट – 12 अंका:– 300

अधिगमोद्देश्यानि – [Learning Objectives(LO)]

- छात्रेभ्यः शोधप्रबन्धलेखनज्ञानदानम्।
- छात्राणां शोधपत्र-शोधग्रन्थादीनांलेखनाय दक्षतावर्धनम्।

पाठ्यविषया:

- शोधप्रबन्धः/ प्रकल्पसंरचना(DISSERTATION/ PROJECT)

पाठ्यक्रमपरिणामा: - [Course Outcome (CO)]

- अनेन शोधप्रबन्धलेखनस्य प्राथमिकज्ञानं जायतेछात्राणाम्।
- अनेनछात्राणां शोधप्रद्धतीनां सम्यक् ज्ञानं भवति।
- अनेनछात्राः शोधपत्र-शोधग्रन्थादीनां लेखने नैपुण्यम् अर्जयन्ति।

सहायकग्रन्था: –

- संस्कृतशोधप्रविधिः, डॉ. सत्यनारायण आचार्यः, स्टुडेन्त्स ओफसेट, तिरुपति, 2012
- अनुसन्धानस्य प्रविधि-प्रक्रिया, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, नवदेहली।
- Elements of Research Methodology in Sanskrit - Keshab Chandra Das, Chaukhamba Sanskrit Sansthan, Varanasi
- Biswalipir Bhumika - Narayana Das, Bina Library, Guwahati.
- Sanskrit Sodha Prabidhi, Sharada Sanskrit Sansthan, Varanasi.

SSUGDE805 / 205 (DSE 8)- नाट्यसाहित्यम् – ३ क्रेडिट – 4, अंका:– 100

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि(Course Objectives)

- छात्रेभ्यः शुद्रकहर्षवर्धनयोः विषये ज्ञानप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः रत्नावलीनाटिकायाः परिचयप्रदानम् ।
- छात्रेभ्यः मृच्छकटिकप्रकरणस्य नाट्यकौशलस्य ज्ञानप्रदानम्।
- नाटिका - प्रकरणयोः स्वरूप-भेदादीनां ज्ञानप्रदानम्।

पाठ्यविषया:

- रूपकोपरूकयोःस्वरूपं भेदाश्च
- शूद्रकहर्षवर्धनयोः परिचयः
- मृच्छकटिकम् –प्रथमाङ्कः
- रत्नावली- प्रथमाङ्कः

अधिगम-परिणामा: -(LearningOutcomes)

- अनेन छात्राणांरूपकोपरूकयोःस्वरूपस्य भेदानाञ्च ज्ञानं भवति ।
- अनेन छात्राणां शूद्रकहर्षवर्धनयोः विषये ज्ञानं जायते।
- छात्राः रत्नावलीनटिकायाः कथावस्तुविषये ज्ञास्यन्ति।
- छात्राणां मृच्छकटिकप्रकरणस्य कथावस्तुविषये ज्ञानं भवति।
- नाटिकाप्रकरणयो भेदज्ञानं भवति।

सहायकग्रन्थाः –

- मृच्छकटिकम्, जगदीशचन्द्र मिश्र,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- मृच्छकटिकम्,व्याख्याकार:-जयशंकरलाल त्रिपाठी,चौखम्बा , कृष्णदास अकादमी, वाराणसी।
- रत्नावली-नाटिका, पं. परमेश्वरदीन पाण्डेयः,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- रत्नावली, डॅ० बैजनाथ पाण्डेयः, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली।
- साहित्यदर्पणः – व्याख्याकारः – डा. सत्यव्रतसिंहः, चौखम्बाविद्याभवनम्, वाराणसी।
- साहित्यदर्पणः – व्याख्याकारः – आचार्य कृष्णमोहन शास्त्री,चौखम्बा संस्कृत संस्थान।

SAHITYA B.A./ SHASTRI (UG),

UG- VII & VIII SEMESTER

(WITH HONOURS)

DEPARTMENT OF SANSKRIT (SAHITYA) , KBV SANSKRIT & AS UNIVERSITY

सप्तमषाण्मासिकः(SEMESTER- VII)

UGSSDS701/SSTYPGC101 -खण्डकाव्यं महाकाव्यं छन्दशास्त्रञ्च

क्रेडिट– 4 अंका: –100

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- छात्रेभ्यः कालिदासाश्वघोषयोः परिचयः तयोः साहित्यस्य आभासश्च प्रदीयते।
- मेघदूतखण्डकाव्यात् प्रचीनभारतस्य भौगोलिकस्थलानां नदीनां नगराणां च विषये ज्ञानप्रदानम्।
- भगवतो बुद्धस्य चारित्रिकपरिचयप्रदानम्।
- शुद्धश्लोकोच्चारणाय छन्दशास्त्रस्य ज्ञानम् आवश्यकम्। अतः वृत्तानां बोधनमस्य उद्देश्यमस्ति।

पाठ्यविषयाः

- कालिदासाश्वघोषयोः रचनावैशिष्ट्यम्।
- मेघदूतम् (पूर्वमेघः)
- बुद्धचरितम् - प्रथमसर्गः
- छन्दोमञ्जरी (अर्धसमवृत्तानि)

अधिगम-परिणामाः -(Learning Outcomes)

- अनेन छात्राः कालिदासाश्वघोषयोः परिचयं लभन्ते।
- मेघदूतमिति खण्डकाव्यमाध्यमेन कालिदासस्य काव्यकौशलं प्राचीनभारतस्य भौगोलिकस्थलानां नदी-पर्वत-नगराणां च ज्ञानाहरणे छात्राः समर्थाः भवन्ति।
- भगवतो बुद्धस्य आदर्शो दर्शनं च छात्राः ज्ञातुं पारयन्ति। अश्वघोषस्य काव्यशैलीं च जानन्ति।

- छन्दशास्त्रस्य ज्ञानात् छात्राः शुद्धतया श्लोकादीनाम् उच्चारणं कर्तुं सक्षमाः भवन्ति , छन्दनिर्णयं च कर्तुं शक्नुवन्ति।

सहायकग्रन्थाः –

- मेघदूतम्, डाँ. दयाशंकर शास्त्री, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- मेघदूतम्, डाँ. शिवबालक द्विवेदी, चौखम्भा औरियन्टलिया, दिल्ली।
- मेघदूतम्,सम्पादकः थानेश्वरशर्मा,चन्द्रप्रकाशनम्, गुबाहाटी।
- बुद्धचरितम्, महन्त श्रीरामचन्द्रदास शास्त्री, चौखाम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
- बुद्धचरितम्, डॅ . राकेश शास्त्री, चौखम्भा औरियन्टलिया, दिल्ली।
- छन्दोमञ्जरी, डॅ. ब्रह्मानन्द त्रिपाठी, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- छन्दोमञ्जरी, पं. परमेश्वरदीन पाण्डेयः, चौखाम्बा कृष्णदास अकादामी, वाराणसी।
- छन्दोमञ्जरी, गंगादास, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- छन्दोऽलङ्कारमञ्जरी,पं. श्रीजगन्नाथशास्त्री तैलङ्ग,भारतीय विद्या प्रकाशन्,दिल्ली।

UGSSDS702 /SSTYPGC102- संस्कृतालंकारशास्त्रम्-१ क्रेडिट्-4

अङ्का - 100

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि (Course Objectives)

- छात्रेभ्यःध्वनिसम्प्रदायस्य ध्वन्यालोकस्य चज्ञानप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः ध्वनिविरोधिनाम् आचार्याणां तन्मतानां चज्ञानप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः साहित्यदर्पणस्य दशमपरिच्छेदस्य शब्दालङ्काराणाम्अर्थालंकाराणां चज्ञानप्रदानम्।

पाठ्यविषया:

- ध्वनिसम्प्रदायस्य परिचय:
- ध्वन्यालोकः – प्रथमोद्यतः
- ध्वनिविरोधिन आचार्याः(ध्वन्यालोकस्य प्रथमोद्योतानुसारम्)
- साहित्यदर्पणः – दशमपरिच्छेदः

अधिगम-परिणामा:- (Learning Outcomes)

- अनेन छात्रैः शब्दार्थालङ्कारयोः परिचयो लभ्यते।
- छात्राणां ध्वन्यालोकस्य ध्वनितत्वस्य च विषये ज्ञानं भवति।
- अनेन छात्राः ध्वनिविरोधिनाम् आचार्याणां मतानि ज्ञास्यन्ति।

सहायकग्रन्था: –

- ध्वन्यालोकः, शिवप्रसाद द्विवेदी, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी
- ध्वन्यालोकः, डा. शान्तिलालसालवी, शिवालिक प्रकाशन, दिल्ली।
- ध्वन्यालोकः, आचार्य लोकमणिदाहालः, भारतीय विद्या प्रकाशन, दिल्ली।
- ध्वन्यालोकः , अञ्जलिका मुखोपाध्यायः, संस्कृत वुक डिपो, कलकाता।
- भारतीयकाव्यशास्त्र (संस्कृत) का इतिहास,राजवंश सहाय हीरा,चौखम्बा विद्याभवन।
- अलंकारशास्त्रस्येतिहासः , जगदीशचन्दमिश्रः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।
- साहित्यदर्पणः, लोकमणि दाहाल,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- साहित्यदर्पणः, पि.भि.काने, मतिलाल वनारसीदास प्लाविचार्च प्रा. लिमिटेड, दिल्ली।
- साहित्यदर्पणः,आचार्यः शिवप्रसाद द्विवेदी, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

➢ साहित्यदर्पणः,डा. सत्यव्रतसिंह, चौखम्बाविद्याभवनम्, वाराणसी।

UGSSDS703 /SSTYPGC103- संस्कृतदृश्यकाव्यम्-१ क्रेडिट्-4

अङ्का - 100

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि(Course Objectives)

- छात्रेभ्यःभास-कालिदास-विशाखदत्तानां नाट्यकृतीनां रचनावैशिष्ट्यानाञ्च परिचयप्रदानम्।
- छात्रेभ्यःकर्णभारनाटकस्यविक्रमोर्वशीयनाटकस्य मुद्राराक्षसनाटकस्य च विषयवस्तुनः ज्ञानप्रदानम्।

पाठ्यविषयाः

- कर्णभारम्
- विक्रमोर्वशीयम्-प्रथमाङ्कः
- विशाखदत्तस्य परिचयः नाट्यप्रतिभा च
- मुद्राराक्षसम् - प्रथमाङ्कः

अधिगम-परिणामाः -(Learning Outcomes)

➢ अनेन छात्राणां भास-कालिदास-विशाखदत्तानां नाट्यकृतीनां ज्ञानं भविष्यति।

➢ अनेन छात्रैः कर्णभारनाटकस्य विषये ज्ञातुं शक्यते।

➢ अनेन छात्रैः विक्रमोर्वशीयनाटकस्य विषये ज्ञातुं शक्यते।

➢ अनेन छात्राणां मुद्राराक्षसनाटकस्य प्रथमाङ्कस्य कूटनीतिविषये ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः –

➢ कर्णभारम्, प्रो ० श्रीरामजीमिश्रः, चौखाम्बा विद्याभवन, वाराणसी।

- कर्णभारम्, डा० गंगासागररायः, चौखाम्बा संस्कृत भवन, वाराणसी।
- विक्रमोर्वशीयम् ,व्याख्याकार: डॉ. विन्ध्येश्वरीप्रसादमिश्रः 'विनयः' ,चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी।
- मुद्राराक्षसम्, परमेश्वरदीन पाण्डेय, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- मुद्राराक्षसम्, आचार्य जगदीशचन्द्र मिश्रः, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।

UGSSDS704 /SSTYPGC104 - गवेषणा-पद्धतिः क्रेडिट– 4

अंकाः –100

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- नवीनानुसन्धातृभ्यः शोधोपयोगितायाःशोधस्वरूपबोधस्य च ज्ञानप्रदानम्।
- शोधार्थिभ्यः अनुसन्धाने समागतानां शोधनीतीनां तत्सम्बद्धविषयाणां च परिचयप्रदानम्।
- अनुसन्धानात् प्राक् समस्याचयनं शोधपद्धतीनां परिज्ञानञ्च।

पाठ्यविषयाः

- भारतीयशोधपरम्परा, शोधसंज्ञा।
- शोधकार्यस्य उद्देश्यम्, शोधप्रकाराः, शोधपद्धतयः।
- शोधप्रस्तावनिर्माणविधिः
- शोधनीतयः।

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

- शोधप्रारूपनिर्माणे अनुसन्धातारः सक्षमाः भविष्यन्ति।

- समस्यागतानां विषयाणां विवेचनपुरस्सरं सारतत्त्वप्रदायके शोधप्रबन्धनिर्माणेदक्षा भविष्यन्ति।
- छात्राणाम् अनुसन्धाने स्मर्तव्यानां शोधनीतीनां तत्सम्बद्धविषयाणां चपरिचयो जायते।
- अनुसन्धानात् प्राक् समस्याचयनं शोधपद्धतीनां परिज्ञानम्।

सहायकाग्रन्था:

- संस्कृतशोधप्रविधिः, डॉ. सत्यनारायण आचार्यः, स्टुडेन्त्स ओफसेट, तिरुपति, 2012
- अनुसन्धानस्य प्रविधि-प्रक्रिया, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, नवदेहली।
- Elements of Research Methodology in Sanskrit - Keshab Chandra Das, Chaukhamba Sanskrit Sansthan, Varanasi
- Biswalipir Bhumika - Narayana Das, Bina Library, Guwahati.
- Sanskrit Sodha Prabidhi, Sharada Sanskrit Sansthan, Varanasi.

SSUGDE705/SSTYPGE105 (DSE 7)- भारतीयवैज्ञानिकसाहित्यस्य

परिचय: क्रेडिट् –4 अंका: - 100

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि (Course Objectives)

- छात्रेभ्यो ज्योतिषशास्त्रस्य ज्ञानदानम्।
- छात्रेभ्यो गणितशास्त्र-खगोलशास्त्रादिवैज्ञानिकसाहित्यस्य ज्ञानदानम्।
- छात्रेभ्यो वैज्ञानिकसाहित्यस्य चिकित्साशास्त्रस्य च विषये ज्ञानदानम्।
- छात्रेभ्यःकृषिविज्ञानस्य विषये ज्ञानदानम्।

पाठ्यविषयाः

- ज्योतिषशास्त्रम्
- गणितशास्त्रं खगोलशास्त्रं च
- चिकित्साशास्त्रम्
- कृषिविज्ञानम्

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

- अनेन संस्कृतवाङ्मये वैज्ञानिकपरम्पराविषये छात्राणां प्राथमिकज्ञानं भवति।
- अनेन छात्राः ज्योतिषशास्त्रस्य ज्ञानं लभन्ते।
- छात्राः गणितशास्त्र-खगोलशास्त्रयोः परिचयं लभन्ते।
- अनेन छात्राणां चिकित्साशास्त्रस्य विषये ज्ञानं भवति।
- छात्राः कृषिविज्ञानस्य विषये ज्ञास्यन्ति।

सहायकग्रन्थाः –

- आयुर्वेद-परिचय एवं आधारभूत सिद्धान्त,डॉ. सुषमा राणा डॉ.आशुतोष कुमार डॉ. सुनीता, विद्यानिधि प्रकाशन, दिल्ली।
- संस्कृत साहित्य का इतिहास, डॉ. उमाशङ्कर शर्मा 'ऋषि', चौखम्भाभारती अकादमी, वाराणसी।
- संस्कृत साहित्य का समग्र इतिहास, प्र.राधावल्लभ त्रिपाठी,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- संस्कृतवाङ्मयस्य इतिहासः, धीरेन्द्रनाथः वन्द्योपाध्यायः, संस्कृत पुस्तक भाण्डार, कोलकाता।

- संस्कृत मे विज्ञान, संस्कृतभारती नवदेहली।
- भारतीयवैज्ञानिकपरम्परा, संस्कृतभारती नवदेहली।
- Science in Sanskrit, Sanskrit Bharati .

अष्टमषाण्मासिकः(SEMESTER- VIII)

UGSSDS801/SSTYPG201 - नाट्यशास्त्रीयतत्त्वानि क्रेडिट– 4 अंकाः – 100

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि (Course Objectives)

- छात्रेभ्यो भरतधनञ्जययोः नाट्यशास्त्रीयतत्त्वानां विषये ज्ञानप्रदानम्।
- नाट्यस्वरूप-नाट्यमञ्चनिर्माण-नाट्यरसादिविषयेषु छात्रेभ्यो ज्ञानप्रदानम्।

पाठ्यविषयाः

- भरतधनञ्जययोः परिचयः
- नाट्यशास्त्रम् - द्वितीयोऽध्यायः (आदितः 40 श्लोकपर्यन्तम्)
- नाट्यशास्त्रम् - षष्ठोऽध्यायः (श्लोकसंख्या 16 -32 (रससूत्रपर्यन्तम्), श्लोकसंख्या 39 - 64 (करुणरसवर्णनपर्यन्तम्)
- दशरूपकम् - प्रथमोऽध्यायः

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

- अनेन नाट्यशास्त्र-दशरूपकस्थानां नायकलक्षण-नाट्यमण्डपनिर्माणादिविषयाणां ज्ञानं लभन्ते छात्राः।

- भरतप्रदत्तानां विविधनाट्यरसानां विषये छात्राः ज्ञास्यन्ति।

सहायकग्रन्थाः –

- नाट्यशास्त्रम्,श्री सत्यप्रकाश शर्मा, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- नाट्यशास्त्रम्, डा.श्रीकृष्ण (जुगनू), चौखाम्बा संस्कृत सीरिज आफिस,वाराणसी।
- नाट्यशास्त्रम्, डा. रुपनारायण त्रिपाठी, आचार्य गुरुप्रसाद गौड़,हंसा प्रकाशन, दिल्ली।
- भरतनाट्यशास्त्र ,ड. सुरेशचन्द्र वन्द्योपाध्याय, नवपत्र प्रकाशन, कलिकाता।
- दशरूपकम् , डा. रविकान्तमणिः, राष्ट्रीय संस्कृत साहित्य केन्द्रम्, जयपुरम्।
- दशरूपकम् , प्रो. रामजी उपाध्यायः, भारतीय विद्या संस्थान,वाराणसी।
- दशरूपकम् , डा. रमाशंङ्कर त्रिपाठी, विश्वविद्यालय प्रकाशन, वाराणसी।

UGSSDS802/SSTYPG202 - असमप्रान्तीयम् आधुनिकसंस्कृतसाहित्यम्

क्रेडिट- 4 अंका:100

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि (Course Objectives)

- छात्रेभ्य आधुनिकसंस्कृसाहित्यविषये ज्ञानप्रदानम्।
- असमप्रान्तीय-संस्कृतसाहित्यकाराणां तेषां कृतीनां च परिचयप्रदानम्।

पाठ्यविषयाः

- असमप्रान्तीयसंस्कृतसाहित्यकाराणां परिचयः(भवदेवभागवती, धीरेश्वराचार्यः, वैकुण्ठनाथचक्रवर्ती,आनन्दरामबरुवा,कृष्णकान्तसन्दिकै,मनोरञ्जनशास्त्री,विश्वनारायणशास्त्री, मुकुन्दमाधवशर्मा, जीवेश्वरगोस्वामी,विद्यापतिदाहालः,दीपककुमारशर्मा)

- सती जयमती- प्रथमप्रवाहः
- प्रकामकामरूपम् (प्रथमउच्छ्वासः)
- भास्करचरितम् -ब्रह्मपुत्रवर्णनम्(1 - 19), भास्करवर्मवंशवर्णनम् (64 - 104) ,भास्करवर्मवर्णनम्(105 - 144)

अधिगम-परिणामाः- (Learning Outcomes)

- छात्राः आधुनिकसंस्कृतसाहित्यस्य वैशिष्ट्यानां विषये ज्ञातुं शक्नुवन्ति।
- असमप्रान्तीयसंस्कृतसाहित्यकाराणां परिचयो लभन्ते छात्राः।
- असमप्रान्तीयसंस्कृतसाहित्यकाराणां विविधकृतीनां विषये छात्राः ज्ञास्यन्ति।

सहायकग्रन्थाः –

- सती जयमती , सम्पा. दीपक कुमार शर्मा , वाणीप्रकाश, गुवाहाटी।
- प्रकामकामरूपम्, मनोरञ्जनशास्त्री , असम संस्कृत समितिः ,गुवाहाटी।
- भास्करचरितम् , दीपककुमार शर्मा , कुमारभास्करवर्मसंस्कृतपुरातनाध्ययनविश्वविद्यालयः।
- অসমত সংস্কৃত সাধনা , মালিনী গোস্বামী , চন্দ্র প্রকাশন, গুৱাহাটী।
- Sanskrit in Assam through the Ages , Biswanarayan Sastri, Rastriya Sanskrit Sansthan , New Delhi
- आधुनिक संस्कृतकाव्य की परिक्रमा , मञ्जुलता शर्मा , राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान , नई दिल्ली।
- आधुनिकसंस्कृतकाव्यपरम्परा, केशवमुसलगावकर,चौखम्बा विद्या भवन,वाराणसी।

UGSSDS803/SSTYPG203 – संस्कृतालंकारशास्त्रम्-२ क्रेडिट- 4

अंका:100

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि (Course Objectives)

- छात्रेभ्यः संस्कृतकाव्यशास्त्रीय-सम्प्रदायानां विषये ज्ञानप्रदानम् ।
- काव्यमीमांसानुसारं काव्ये व्युत्पत्ति- कवि- पाकानां विषये ज्ञानप्रदानम् ।
- काव्यरसविषये तत्सम्बद्धविषयाणां च ज्ञानप्रदानम् ।

पाठ्यविषया:

- संस्कृतकाव्यशास्त्रीयसम्प्रदायानां परिचयः
- काव्यमीमांसा- प्रथमाधिकरणस्य पञ्चमोऽध्यायः
- साहित्यदर्पणः - तृतीयपरिच्छेदः (कारिकासंख्या 1- 50 (नायकगुणपर्यन्तम्)
- साहित्यदर्पणः - तृतीयपरिच्छेदः (कारिकासंख्या 56 -92 (नायिकालंकारपर्यन्तम्) , कारिकासंख्या 131- 141 (व्यभिचारिभावपर्यन्तम्), कारिकासंख्या 172- 267 (रसानां विवेचनपर्यन्तम्)

अधिगम-परिणामा:- (Learning Outcomes)

- संस्कृतकाव्यशास्त्रीपरम्पराया षट्सम्प्रदायानां विषये छात्राणां ज्ञानं भवति ।
- व्युत्पत्ति- कवि-पाकादिसदृशानां विषयाणां ज्ञानाहरणेन छात्राणां काव्यसंरचने रुचिं कौशलञ्च वर्धेते ।
- विविधकाव्यरचानां तेषाम् आस्वादनप्रक्रियाविषये च ज्ञानं लभते ।
- नायक-नायिकादीनां वैशिष्ट्यविषये भेदविषये च छात्राः ज्ञास्यन्ति ।

सहायकग्रन्थाः –

- भारतीयकाव्यशास्त्र (संस्कृत) का इतिहास,राजवंश सहाय हीरा,चौखम्बा विद्याभवन।
- अलंकारशास्त्रस्येतिहासः , जगदीशचन्दमिश्रः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।
- काव्यमीमांसा,डा. रमानन्द शर्मा, चौखम्बा संस्कृत सीरीज अफीस,वाराणसी।
- काव्यमीमांसा, डा. कृष्णमणि त्रिपाथी, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- काव्यमीमांसा, डा. रविकान्त मणि, हंसा प्रकाशन, जयपुर।
- साहित्यदर्पणः – व्याख्याकारः – डा. सत्यव्रतसिंहः, चौखम्बाविद्याभवनम्, वाराणसी।
- साहित्यदर्पणः – व्याख्याकारः – उदयचन्द्र वन्द्योपध्याय, संस्कृत वुक डिपो,कलकाता
- साहित्यदर्पणः – व्याक्खाकारः – दुर्गाप्रसादद्विवेदेन, चौखाम्बा विद्याभवन, वाराणसी
- साहित्यदर्पणः – व्याख्याकारः- पं. हरेकान्तमिश्र, चौखम्भा औरियन्टलिया, दिल्ली।
- साहित्यदर्पणः– व्याख्याकारः – आचार्यः शिवप्रसाद द्विवेदी, चौखाम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- साहित्यदर्पणः – व्याख्याकारः – आचार्य कृष्णमोहन शास्त्री,चौखम्बा संस्कृत संस्थान।

UGSSDS804 /SSTYPG204 क्षेत्राध्ययनम्/प्रकल्पसंरचना (Field study/Project) क्रेडिट – 4, अंकाः–100

पाठ्यक्रमोद्येश्यानि (Course Objectives)

- क्षेत्राध्ययनमाध्यमेन छात्राणाम् अभिज्ञताजनिताधिगम एव अस्योद्देश्यम्।
- छात्राणां सामाजिक-साहित्यिक-सांस्कृतिक-पर्यावरणीयविषयेषु जागरूकताकरणम्।

पाठ्यविषया:

- क्षेत्राध्ययनम्/प्रकल्पसंरचना (Field study/Project)

अधिगम-परिणामा: -(LearningOutcomes)

- प्रत्यक्षानुभवद्वारा वस्तुस्थितेः ज्ञानप्राप्तिः विश्लेषणक्षमताविकासश्च जायेते।
- छात्राणां मनस्सु सामाजिक-साहित्यिक-सांस्कृतिक-पर्यावरणीयविषयेषु जागरुकता आयाति।
- विविधक्षेत्राणामध्ययनेन छात्राणां तत्तद्विषयकं सम्यक् ज्ञानं भवति।

SSUGDE805 / 205 (DSE 8)- नाट्यसाहित्यम् - ३ क्रेडिट – 4, अंका:–100

पाठ्यक्रमोद्देश्यानि(Course Objectives)

- छात्रेभ्यः शुद्रकहर्षवर्धनयोः विषये ज्ञानप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः रत्नावलीनाटिकायाः परिचयप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः मृच्छकटिकप्रकरणस्य नाट्यकौशलस्य ज्ञानप्रदानम्।
- नाटिका - प्रकरणयोः स्वरूप-भेदादीनां ज्ञानप्रदानम्।

पाठ्यविषया:

- रूपकोपरूकयोःस्वरूपं भेदाश्च
- शूद्रकहर्षवर्धनयोः परिचयः

- मृच्छकटिकम् –प्रथमाङ्कः
- रत्नावली- प्रथमाङ्कः

अधिगम-परिणामाः -(LearningOutcomes)

- अनेन छात्राणांरूपकोपरूकयोःस्वरूपस्य भेदानाञ्च ज्ञानं भवति ।
- अनेन छात्राणां शूद्रकहर्षवर्धनयोः विषये ज्ञानं जायते।
- छात्राः रत्नावलीनटिकायाः कथावस्तुविषये ज्ञास्यन्ति।
- छात्राणां मृच्छकटिकप्रकरणस्य कथावस्तुविषये ज्ञानं भवति।
- नाटिकाप्रकरणयो भेदज्ञानं भवति।

सहायकग्रन्थाः –

- मृच्छकटिकम्, जगदीशचन्द्र मिश्र,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- मृच्छकटिकम्,व्याख्याकारः-जयशंकरलाल त्रिपाठी,चौखम्बा , कृष्णदास अकादमी, वाराणसी।
- रत्नावली-नाटिका, पं. परमेश्वरदीन पाण्डेयः,चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन,वाराणसी।
- रत्नावली, डॅ० बैजनाथ पाण्डेयः, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली।
- साहित्यदर्पणः – व्याख्याकारः – डा. सत्यव्रतसिंहः, चौखम्बाविद्याभवनम्, वाराणसी।
- साहित्यदर्पणः – व्याख्याकारः – आचार्य कृष्णमोहन शास्त्री,चौखम्बा संस्कृत संस्थान।

Chairperson, B.O.S.
Sanskrit Sahitya
SANSKRIT (SAHITYA)
KBVS & ASU

****